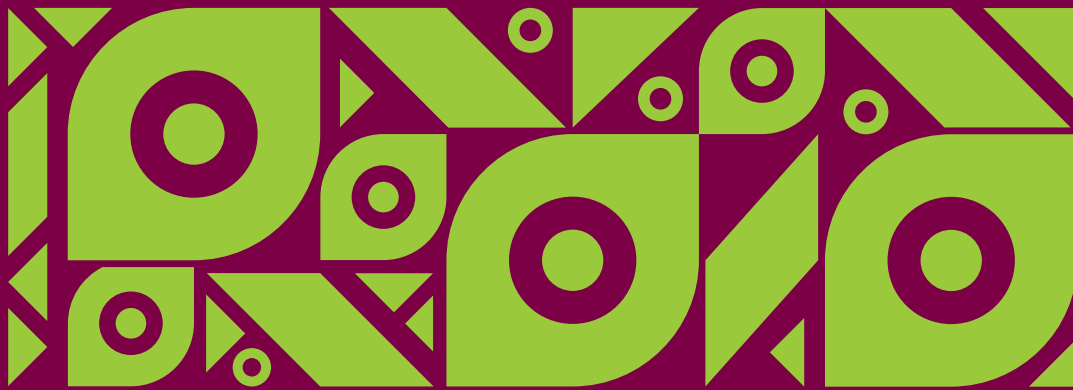

ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ I

Унапредување на транспарентноста
преку јавната комуникација

Организација за безбедност и
соработка во Европа
Мисија во Скопје

Содржината на ова издание не секогаш ги одразува погледите или ставовите на Мисијата на ОБСЕ во Скопје. Мисијата се придржува до Одлуката **PC.DEC/81** на Постојаниот совет на ОБСЕ.

СТРАТЕГИЈА

1. ВОВЕД

Во ерата на 24-часовниот медиумски циклус, односно на непрекинато споделување суштински и несуштински информации, транспарентноста е карактеристика која не само што не може да се избегне, туку и објективно е потребно да се прифати како неразделна од кој било општествен сегмент. Ова е уште повеќе значајно за индивидуите и институциите кои што го сочинуваат јавно-административниот столб на една држава. Судството, како дел од овој апарат, иако оправдано ограничен од уставните и од законските рамки, сепак, е нужно да се адаптира на актуелната и да биде во тек со промените во идната состојба на планот на транспарентноста.

Оваа стратегија ја третира транспарентноста на судството низ призмата на односите со јавноста (**ПР / public relations**) и преку филтерот за градење имиџ со искуства од маркетинг-индустријата. Стратегијата го анализира судството низ објективот на перцепцијата, односно низ начинот на којшто општата јавност набљудува,

чувствува и ги зацврстува своите ставови во врска со работата на судовите во земјата. Стратегијата не навлегува во детално проучување на законските рамки врз основа на кои што се изведува и во иднина може да се применува транспарентноста на судовите, пред сè на **Основен Суд - Скопје 1**, но се потпира на генералните искуства на полето на односите со јавноста и на досегашната практика во државата. Според Бангалорските принципи за судско постапување (**Обединети Нации, 2002**) „правдата мора да биде не само добиена, туку и да се види дека е добиена“¹.

Како трет носител на власта во демократските држави, судството мора да се придржува до постулатите за отвореност и транспарентност, чија потреба е неколкукратно повеќе нагласена со дигитализацијата и рапидното забрзување на персоналната комуникација. Стратегијата нуди општи совети и конкретни активности како тоа може да се постигне во **Основен Суд - Скопје 1**, меѓутоа, најголем дел од нив се применливи и на генерално ниво на судскиот систем во земјата.

¹United Nations: The Bangalore Principles Of Judicial Conduct, стр. 4 , 2002

ДОКУМЕНТИ ШТО БИ ПРОИЗЛЕГЛЕ ОД СТРАТЕГИЈАТА

Оваа стратегија ја третира транспарентноста како процес, односно нема за цел индивидуално да ги реши сите системски проблеми со кои Основниот суд - Скопје 1, но и другите судови се соочуваат. Резултат од овој процес на реализација на стратегијата, освен подолу споменатите активности, се очекува да бидат и низа придружни документи, како:

**ПРИРАЧНИК ЗА СУДСКО
ИЗВЕСТУВАЊЕ**

**ПРОТОКОЛ ЗА ФУНКЦИОНИРАЊЕ ВО
НОРМАЛНИ И ВО КРИЗНИ УСЛОВИ**

**КОДЕКС ЗА ОДНЕСУВАЊЕ НА
СОЦИЈАЛНИТЕ МРЕЖИ**

Првиот од овие документи би бил наменет за медиумите, додека останатите два се однесуваат на вработените во судовите. Долгорочно, тие би ги покриле сите, или најголем дел од дилемите што се однесуваат на транспарентноста и би им помогнале на судовите соодветно да се прилагодат на модерните услови на функционирање. Овие документи треба да бидат наведени во актите со кои што законски се регулира судството. Целта на ова е да се истакне оти нивното почитување е задолжително.

2. ТРАНСПАРЕНТНОСТА КАКО ОПШТЕСТВЕНА ВРЕДНОСТ

„Отвореноста и транспарентноста се пресудни елементи при градењето одговорност и доверба, кои што се неопходни за функционирањето на демократиите и на пазарните економии“², истакнува **Анхел Хуриа**, генерален секретар на **ОЕСД**, интернационалната меѓувладина Организација за економска соработка и развој.

За да се сфати принципот на транспарентност, пресудно е да се почитува и да се признава неговата суштинска вредност.

Со тоа што се транспарентни, владите можат да ги промовираат демократијата и индивидуалните права, како и да ги подобрат економските перформанси. Според **д-р Анешка Бухзе** од Правниот факултет во Утрехт, овие цели се остваруваат преку два поврзани, но засебни механизми.

Прво, транспарентноста им помага на луѓето во процесот на донесување одлуки. Второ, им овозможува да следат што се случува внатре во владеечкиот систем. Сето ова, пак, е предуслов за каков било обид да се влијае врз внатрешните случувања во која било влада³.

Вреднувањето на транспарентноста не е новина на генерално општествено ниво, но и кога е во прашање судството. Во излагање на американскиот судија **Оливер Вендел Холмс** од 1884 година, во процес за клевета воден против сопствениците и издавачите на весникот **„Бостон Хералд“**, тој вели: - „Пожелно е судењето на (граѓански) спорови да се одвива под будното око на јавноста не поради тоа што контроверзите што еден граѓанин ги има со друг се интересни за јавноста.

Ова е потребно бидејќи е исклучително важно, тие што ја спроведуваат правдата, тоа секогаш да го прават водејќи се од чувството на јавна одговорност. Така, секој граѓанин ќе може со свои очи да се увери во начинот на којшто јавната должност се извршува⁴. Со почитта и примената на транспарентноста, судот делува репресивно - преку казнување на сторителите на кривичните дела - но во исто време, постапува превентивно, бидејќи на јавноста ѝ укажува дека правдата е задоволена. Дополнително, судот со ова отчетно работење помага во пренесување на пораката дека и секој иден сторител на кривично дело ќе биде казнет.

²Gurria, Angel, OECD Secretary-General: Openness and Transparency - Pillars for Democracy, Trust and Progress

³Buijze, Anoeska: The Principle of Transparency in EU Law, 2013

⁴Justice Oliver Wendell Holmes: CHARLES COWLEY vs. ROYAL M. PULSIFER & others., 1884

2.1 ГЛОБАЛНА ПРОМЕНА НА КУЛТУРАТА

Значајно поместување во ставот за транспарентноста се случува со рапидните движења во информатичките технологии и дигиталната комуникација. И покрај жестокиот отпор, тоа придонесе кон културолошка промена во односот кон транспарентноста, кон отворениот проток на информации и кон одговорноста на носителите на јавни функции. Во овој глобален свет, луѓето се принудени да соработуваат преку границите, односно тие бараат нови норми и нови солидарности што ги надминуваат националните рамки.

Како што наведуваат **Лесли** и **Буркат Холцнер** во делото „**Транспарентноста во глобалните промени**“, техничкиот капацитет за остварување отвореност во бизнис, владините и професионалните активности значително е зголемен. Во голем дел, ова одигра значајна рола во трговијата. Пазарите отсекогаш имале потреба од информации, а денес ова е уште повеќе

очигледно: тие што оперираат без транспарентност се ставаат под ризик и тоа ќе ги чини скапо. Истото важи за владите: тие што потфрлаат во поглед на транспарентноста имаат огромни трошоци, а дури се и опасни. Ова, секако, е вистинито за демократските земји. Доколку и кога транспарентноста не постои или е слаба, под знак прашање се ставаат кредибилитетот и легитимноста⁵.

Во однос на судството, значајно влијание врз сфаќањето меѓу граѓаните за тоа што е транспарентност, одигра Меѓународниот кривичен суд за Југославија во Хаг, којшто вршеше директни преноси од сослушувањата, судењата и од изрекувањето на пресудите. Исто така, Европскиот суд на правдата, преку своето присуство на социјалните мрежи како YouTube, придонесе кон кревање на очекувањата на јавноста во однос на тоа што значи отчетност на судовите.

⁵ Holzner, Burkart; Holzner, Leslie: Transparency in Global Change: The Vanguard of the Open Society, стр.8, 2005

3. СИТУАЦИСКА АНАЛИЗА

Како една од трите столба на власт во земјата, судската функционира врз база на начелото на независност, меѓутоа, исто како и законодавната и извршната, и таа не е целосно имуна на локалните, регионалните и на меѓународните општествени случувања.

Автономноста на судовите е неспорна, нивната работа се базира на Уставот, законите и ратификуваните меѓународни договори, но кога тие се

набљудуваат низ објективот на односите со јавноста, тешко е да се тврди оти судската власт е целосно изолирана од развојот на настаните надвор од нејзините рамки. Од тие причини, пред да се изложат специфичните насоки според кои треба да се унапреди судската транспарентност, потребно е да се изведе ситуациска анализа на поширокиот контекст во којшто овој столб на власт опстојува.

3.1 ОПШТЕСТВЕНАТА СОСТОЈБА НА НАЦИОНАЛНО И НА ЛОКАЛНО НИВО

Почнувајќи од осамостојувањето во 1991 година, преку граѓанските војни по распаѓањето на Југославија, конфликтот во 2001, до објавата на прислушкуваните разговори во 2015 година, државата, на еден или друг начин, е во состојба на нестабилност. Изминатата половина деценија земјата западна во длабока политичка криза по која Европската комисија формира група независни експерти со широко професионално искуство во различни полиња поврзани со владеење на правото. Групата, предводена од пензионираниот

директор во ЕК, **Рајнхард Прибе**, тогаш идентификува значајни недостатоци во пет сфери: следење на комуникациите, судство и обвинителство, надворешниот надзор од независни тела, избори и медиуми⁶.

Освен недостатоците на планот на демократијата и на владеењето на правото, државниот систем и понатаму покажува значителни слабости во други области што заедно создаваат состојба на несигурност: меѓуетничката ситуација останува стабилна, но и понатаму е можен терен

⁶The former Yugoslav Republic of Macedonia: Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues, 2017

за зголемување на тензиите во периоди на конфликти меѓу партиите од различни етнички блокови; администрацијата не успева да се ослободи од сликата за

партизираност, непрофесионалност и неефикасност; корупцијата е присутна во огромен број области и претставува сериозен проблем на национално ниво.

3.2 ГЕНЕРАЛЕН ПРИКАЗ НА МЕДИУМСКАТА СФЕРА

Зајакнувањето и подобрувањето на транспарентноста на Основен Суд - Скопје 1 и генерално, на судската власт во државата, нема да биде можно да се изведе без суштинска соработка со новинарите и со медиумските куќи. Она што во многу случаи недостасува е најосновно разбирање на моментната состојба на сите инволвирани страни (на овој план тоа се извршната власт, судството и медиумите) и затоа пред да навлезе во предлагање решенија, стратегијата ќе даде приказ и на медиумската сфера.

Со оглед на тоа дека се работи за индустрија екстремно подложна на брзи промени, не може прецизно да се дефинира бројот на медиуми што работат во државата. Достапните податоци на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (АВМУ) укажуваат дека до 2017 година во земјава имало 128 радиодифузери, односно 58 телевизии и 70 радиостаници .

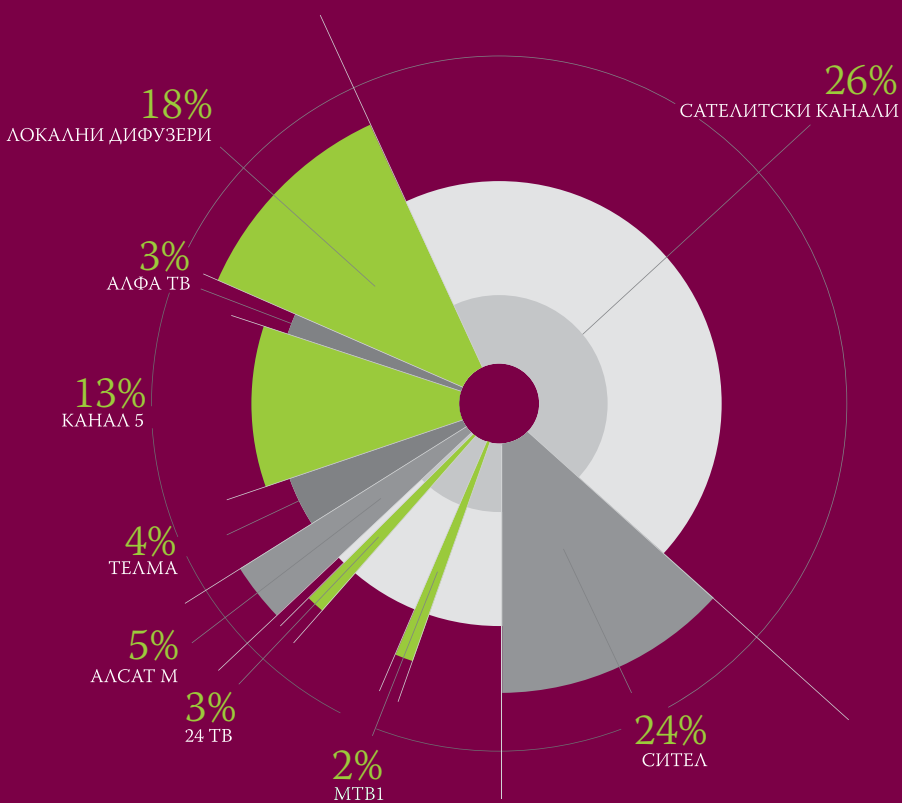
Бројот на печатени медиуми е поголем од 10, а се смета дека со активно објавување содржини се занимаваат над 200 интернет-страници. Неспорно е дека на пазарот во земјата постои висок степен на диверзификација, односно користење на сите платформи: телевизија, радио, печат, интернет и социјални мрежи.

Според компанијата „Нилсен“ (Nielsen Holdings), која официјално ги следи рејтинзите за АВМУ, телевизијата е најкористена и најефикасна платформа гледано од аголот на допирот до граѓаните. Нивната статистика вели дека жителите на земјата просечно гледаат по четири часа ТВ-програма дневно. Од вкупниот буџет за рекламирање во земјата, 55 отсто оди на телевизија. Силно влијание врз рејтинзите имаат турските теленовели синхронизирани на локалните јазици и копродукциите на познати забавни емисии.

⁷Анализа на пазарот на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги за 2017 година

Информативните програми, пред сè, вестите, исто така, имаат висока гледаност и често се прв извор на граѓаните за следење на новините во земјата и во странство. Во вестите, информациите за судовите, од институционален аспект, односно каква е состојбата во нив, кои се препораките од меѓународната заедница и што се прави за тие да се реформираат, се мошне интересни за новинарите.

Освен тоа, поголемите судења, особено тие што вклучуваат јавни личности или бивши функционери, се меѓу најактуелните теми. Дебатни емисии или слични специјализирани ТВ-програми има помал број на домашните канали, а на тие што се емитуваат, судството може да се сретне како повод за дискусија, иако тоа не се случува премногу фреквентно.

Грубо набљудувано, маркетинг-инвестицијата во ТВ во државата во 2018 година се проценува на 24 милиони евра. Засебно, гледаноста е распоредена на следниов начин: **26%** гледа сателитски канали („Фокс“, „Спортклуб“, „Пинк“итн.), а потоа следуваат „Сител“ (24%), **локални радиодифузери (18%),** „Канал 5“ (13%), „Алсат М“ (5%), „Телма“ (4%), „24ТВ“ (3%), „Алфа“ (3%), МТВ1 (2%).

Интернет-сегментот доживува секојдневен раст и промени и во линија со глобалните трендови, се натпреварува директно со телевизијата за најголем дел од вниманието на публиката. Во државата, интернет-пенетрацијата е **85%**, од кои **50%** пристапуваат од мобилен телефон. На дневно ниво, **75 отсто** корисници се онлајн, додека **65%** се присутни на социјалните мрежи. Притоа, „Фејсбук“ има еден милион активни корисници, „Инстаграм“ 570.000, а на „Твитер“ се активни околу 80.000 лица.

Кога се работи, пак, за начинот на којшто граѓаните се информираат, во земјата тоа најчесто е од телевизија. Според истражувањето

објавено во публикацијата „Граѓаните и новинарите за професионалноста во медиумите“⁸, која што е изработена од Центарот за управување со промени и Институтот за човекови права, **46.7 %** од испитаниците одговориле дека за најбитните општествени прашања, од политиката и од економијата, се информираат од ТВ-каналите. Ова е потврдено и во истражување на **Меѓународниот републикански институт (IRI)** според кое дури **85 %** од граѓаните за најважните политички вести се информираат од телевизијата. Од друга страна, државата не може целосно да се изолира од светските медиумски текови, односно, како и во најголемиот дел од развиените демократии, и во земјава интернетот има стабилен раст на популарноста. Процентуално, тоа значи дека **28.2%** се информираат од веб-порталите, **19.1%** од социјалните мрежи, што кумулативно изнесува **47.3 отсто** граѓани што примарно се информираат од интернет. Во однос на печатените медиуми, **3.7 проценти** користат весници или периодични изданија за да бидат во тек со значајните општествени случувања.

⁸Граѓаните и новинарите за професионалноста во медиумите стр.5, 2017

3.3 СТЕПЕН НА НОВИНАРСКА СЛОБОДА И ДОВЕРБА

Според **Член 16** од Уставот на републиката, слободата на говорот, јавниот настап, јавното информирање и слободното основање на институции за јавно информирање, се загарантирани во земјата. Во истиот член е наведено дека цензурата е забранета. И покрај вклучувањето во највисокиот правен акт во државата, слободата на говор и медиумите во државата се во постојана тешка состојба од осамостојувањето до денес.

Зачетоците на оваа ситуација се лоцирани уште со почетокот на транзицијата на општеството, кога се придвижи процесот на трансформација на медиумскиот систем. Како што замираа новинско-издавачките претпријатија така излегуваа нови, приватни, медиуми, но ако во минатото нивниот опстанок зависеше директно од државата, во демократскиот систем таа роља ја превзедоа тие што поседуваат финансиска и политичка моќ. Ваквата поставеност на силите резултира со сериозни медиумски кризи, меѓу кои најистакнатите се случија во 2011 година, кога беше затворена првата и долго време

најгледана телевизија „А1“, како и на 24 декември 2012 година, кога новинарите кои известуваа од редовната седница за државниот буџет беа насилно исфрлени од галеријата на Собранието. По овој настан, во следните години сферата на медиумите во земјата мина низ најнегативната фаза. Во 2017 тоа резултира со промена на статусот од „делумно слободна“⁹ во „неслободна“ во индексот на „Фридом хаус“ и со затворање и на првиот дневен весник „Дневник“.

Извештајот на Европската комисија за напредокот на државата од 2018 година нотира дека по промената на власта слободата на медиумите и слободата на изразувањето се подобрани, а политичката дебата и критичкото известување се поотворени. Според истиот документ, намален е притисокот врз новинарите, а владиното рекламирање е прекинато¹⁰.

И покрај овие позитивни придвижувања на политички и институционален план, кога станува збор за медиумската публика, односно граѓаните, состојбата во оваа сфера и понатаму е далеку под нивото на

⁹Freedom in the World 2017

¹⁰European Commission: The former Yugoslav Republic of Macedonia 2018 Report

развиените демократии. Според еден од последните извештаи на Европската радиодифузна унија (ЕБУ), базиран на „Еуробарометар 88“, довербата во медиумите кај граѓаните на земјата е меѓу најниските во Европа. Изминативе пет години таа била во постојан пад¹¹.

На база на ова истражување, 52 проценти од нашето население не им верува на медиумите, статистика што ја става земјата на второ место во Европа. Поделено според различни категории медиуми, нивото на доверба во државата е следно: радио (28%), телевизија (49%), печат (24%), интернет (37%), социјални мрежи (30%). Прикажано обратно, 67 отсто имаат недоверба кон радиото, 49 проценти кон телевизиите, 63% не им веруваат на весниците, 47 отсто се недоверливи кон интернет-страниците, а 53 проценти искажале недоверба кон информациите пласирани на социјалните мрежи.

Одредени податоци објавени во публикацијата „Граѓаните и новинарите за професионалноста во медиумите“, која што е

изработена од Центарот за управување со промени и Институтот за човекови права, даваат значаен придонес кон подобро разбирање на националната медиумска сфера, кое што, пак, е нужно за стратегијата за унапредување на судската транспарентност. Според истражувањето објавено во оваа публикација, самите новинари се свесни за проблемите со кои се соочува нивната професија и за недовербата што голем дел од јавноста ја има за нивната работа. Најголем дел, дури 47.2 отсто, изјавиле дека медиумот во којшто работат е во согласност со нивните интимни политички ставови. Токму ова е еден од модалитетите и причините за појава на автоцензура во текот на новинарската работа.

Дополнително од сето досега наведено, настаните поврзани со изборите за претседател во САД во 2015 и 2016 година, кога во фокусот на светската јавност се најдоа вебсајтовите за продуцирање лажни вести сместени во Велес, уште повеќе влијаеа на ерозија на и онака ниската доверба на нашите граѓани во медиумите. Фактот дека во периодот на

најразгорената кампања во земјава, според „Базфид“ имало најмалку 140 интернет-страници посветени на внатрешната политика на САД, креира негативна слика за државата

не само на глобален, туку и на локален план, бидејќи овие случувања беа топ-тема во неколку информативни циклуси во период од повеќе месеци.

ШТО СЕ ЛАЖНИ ВЕСТИ И КАКО СЕ РЕГУЛИРАНИ

Според Хант Алкот од Универзитетот „Њујорк“ и Метју Генцкау од универзитетот „Стенфорд“ „лажните вести се вести кои што се намерно и потврдно неточни и кои што би можеле да ги измамат читателите“¹³.

Според здружението на новинари (ЗНМ), негативните појави, меѓу кои спаѓаат и лажните вести, најчесто ги има на онлајн медиумите. Во 2017 година над 80 проценти од жалбите до жалбената комисија на СЕММ се однесуваат токму на онлајн-медиумите¹⁴. На интернационално ниво,

Франција има усвоено закон за спречување ширење лажни вести, но во поголемиот број земји, овој дел од медиумското работење не е специфично регулиран, односно оставено е на припадниците на секторот самите да одредат како ќе се справат со проблемот. Кај нас, исто така, нема конкретни законски решенија на овој план, односно здруженијата на новинари повикуваат на почитување на кодексот и на спроведување на основните професионални начела, со цел да се спречи ширењето на лажни вести.

¹²Анализа на пазарот на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги за 2017 година

¹³How Teens In The Balkans Are Duping Trump Supporters With Fake News: buzzfeed.com, 2016

¹⁴Allcott Hunt; Gentzkow Matthew: Social Media and Fake News in the 2016 Election

¹⁴ЗНМ: Повик за почитување основни правила за професионална работа

3.4 ПОЗИЦИЈА НА СУДСТВОТО

Како носител на една од трите столба на власт во републиката, судството, заедно со извршната и со законодавната, игра значајна улога во моментната состојба и има суштинско влијание врз идниот развој на целокупното општество. Како што истакнува **м-р Денис Прешова** во анализата од 2017 година „Реформа на судството: Промени без реформи?“, „судството во една (либерална) демократија е суштински елемент и показател за нејзината функционалност“¹⁵.

Според истиот текст, политичката и институционална криза изминативе години ги истакна сите слабости и недостатоци на уставниот и политичкиот систем. Во овие рамки на површина беа исфрлени напластените проблеми во судството кои ја потврдија постоечката негативна перцепција, особено во стручната јавност, за поразителните состојби во судството. Во оваа анализа изработена од Институтот за демократија „Социетас Цивилис“ независноста се смета за централен проблем на судството во земјата.

Ваквиот заклучок е преликан и во перцепцијата што граѓаните ја имаат за судството, а токму сликата што тие ја градат е клучна кога се размислува за

стратегија за унапредување на транспарентноста. Според истражувањето на јавното мислење „Еуробарометар 87“ (2017) нашите граѓани имаат нагласено ниска доверба во правосудниот систем, односно **23 отсто** се изјасниле дека имаат доверба, **70 проценти** немаат доверба во судството, а 7 отсто одговориле дека не знаат¹⁶.

По промената на власта, сепак, се случија придвижувања во позитивна насока, што и беше нотирано и во последниот извештај за напредокот на државата објавен од Европската комисија. Според овој документ, „судскиот систем на земјата достигна одредено ниво на подготвеност и постигнат е добар напредок, особено во вториот дел од периодот на извештајот. Назаднувањето од претходните години почна да се менува преку решителни чекори, особено за да се отпочне со обновување на независноста на судството. Земјата усвои веродостојна нова стратегија за судски реформи, која ја поставува основата за понатамошни реформи во оваа област, а клучните закони се изменети во согласност со препораките на Венецијанската комисија и „Итните реформски приоритети“.

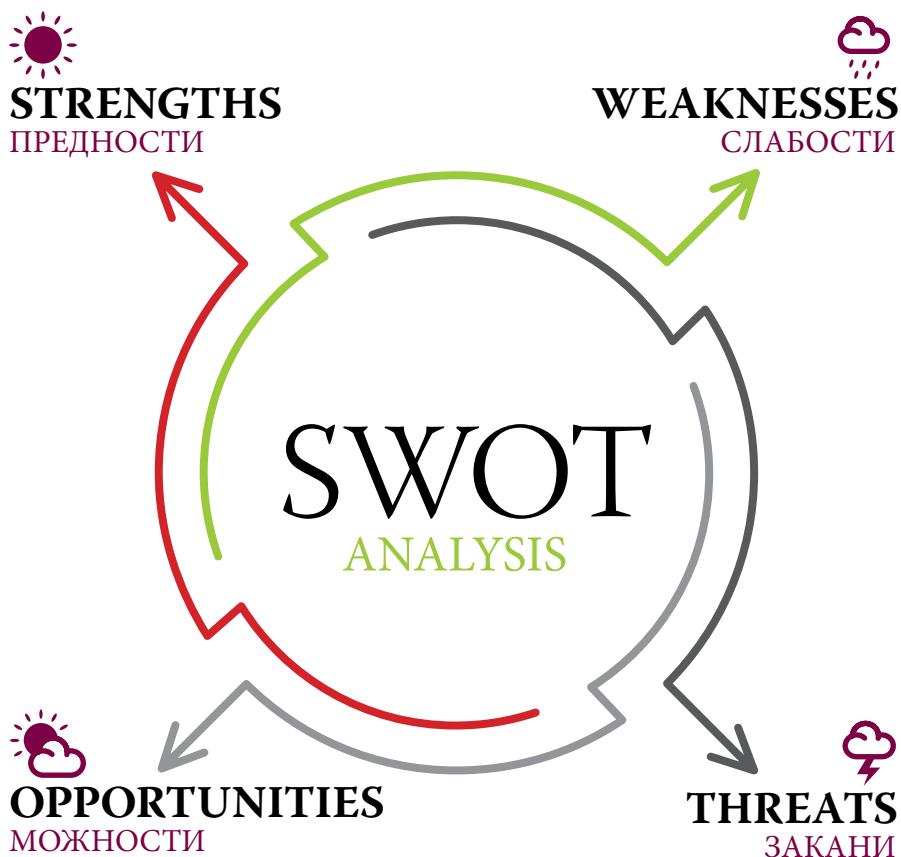
¹⁵Реформа на судството: Промени без реформи?, стр. 3, 2018

¹⁶Standard Eurobarometer 87, 2017

4. СТАТУСОТ НА ОСНОВЕН СУД - СКОПЈЕ 1

Со оглед на тоа што е дел од поширокиот судски систем во земјата, голем дел од наводите за општата состојба на судството се валидни и за **Основниот Суд - Скопје 1**, особено во поглед на јавната перцепција која, колку и да не се однесува конкретно на **ОСС1**, сепак, се пресликува и врз оваа институција. Од друга

страна, имајќи предвид дека оваа предлог-стратегија за подобрување и зајакнување на транспарентноста, пред сè, е наменета за **Основниот Суд - Скопје 1**, корисно е да се процени статусот на овој орган засебно од другите судски инстанции. За таа цел ќе биде применет методот на „**СВОТ анализа**“, односно **SWOT analysis**

којшто е редовна практика во сферата на јавното мислење и на маркетингот. Во прашање е техника за стратешко планирање што помага да се идентификуваат предностите, слабостите, можностите и заканите за одредена компанија. Името **SWOT**, всушност, е кратенка од термините што се опфатени при реализацијата на оваа анализа:

strengths (предности), **weaknesses** (слабости), **opportunities** (можности) и **threats** (закани). Со помош на оваа тактика ќе се одредат целите и конкретните активности на стратегијата и ќе се идентификуваат внатрешните и надворешните фактори кои што одат во прилог или ќе претставуваат пречка за тие цели да се постигнат.

4.1 ПРЕДНОСТИ

4.1.1 РАБОТА ВО НОВ ОБЈЕКТ

„Просторните услови во најголемиот број на судници не дозволуваат присуство на повеќе од 10 лица, а понекогаш има повеќе странки и директни учесници во судската постапка отколку што има слободни места во судницата“.

Објавен во публикацијата „Основните граѓански и политички права и слободи“¹⁷, во која Хелсиншкиот комитет за човекови права анализира

набљудувани судски постапки, овој заклучок е илустрација за проблемите со основни просторни услови со кои се соочуваат поголем дел од судовите во земјава. Со преселбата во нов објект, **Основниот Суд - Скопје 1** ќе биде во значително подобра ситуација отколку сега, а тоа оди во прилог и треба максимално да се искористи во полза на подобрување на транспарентноста.

¹⁷Основните граѓански и политички права и слободи ²⁰¹⁴

4.1.2 ПРОАКТИВНА МЕДИУМСКА КОМУНИКАЦИЈА

Делумно од објективни, законски, причини, а делумно поради неволноста да се променат застарените практики, мнозинството судски институции во земјава не одржуваат или спроведуваат минимална комуникација со медиумите. Ова го потврдува и само едно општо интернет-пребарување, како и преглед на веб-порталот sud.mk каде што се сместени сите судови. Споредбено со останатите, на оваа

официјална интернет-страница може да се забележи дека Основен Суд - Скопје 1 почесто контактира со медиумите, одговара јавно кога за тоа има нужност, редовно одржува средби и побитно, води проактивна комуникација со новинарите. Во контекст на стратегијата за зајакнување на транспарентноста, со оваа практика треба да се продолжи и постојано да се надградува.

4.1.3 ИНИЦИЈАТИВНОСТ И ОТВОРЕНОСТ ЗА ПРОМЕНА

Основниот Суд - Скопје 1 е дел од поширокиот судски систем во државата, тој нема ингеренции над работата на другите органи од оваа власт и во голем дел, неговата работа зависи од решенијата и одлуките на системско ниво. И покрај тоа, во рамки на својата автономија, ОСС1 може да востанови и свои начини на делување кои дополнително, би можеле да поттикнат промени

и во останатиот дел од судската област. Самата отвореност и иницијативност за изработка на оваа стратегија е предност на Основниот Суд - Скопје 1 во однос на останатите судови и таа треба и во иднина да се практикува со цел да се придонесе на подобрување не само на својата, туку и на транспарентноста на судството на генерално ниво.

4.1.4 ОДРЖУВАЊЕ РЕДОВНИ МЕДИУМСКИ БРИФИНЗИ

Една од најпозитивните карактеристики на Основниот суд - Скопје 1 е тоа што освен преку своите официјални канали, институцијата одржува комуникација со медиумите и преку редовни брифинзи со новинарите. Имајќи предвид оти овие средби се со полуформална природа, на нив претседателот на судот, како и членовите на канцеларијата за односи со

јавност, имаат можност директно и отворено да споделат информации и размислувања поврзани со тоа што се случува во самата институција, но и за други прашања и теми. Освен што на новинарите им обезбедуваат информации, брифинзите градат доверба и создаваат позитивна слика за судот кај медиумите. Сето ова значително го подобрува впечатокот за отчетноста на институцијата.

4.2 СЛАБОСТИ

4.2.1 ИЗЕДНАЧЕНОСТ СО СУДСТВОТО КАКО ЦЕЛИНА

Убедливо најголема слабост, не само на Основниот Суд - Скопје 1 како единка, туку и на останатите судови, е исклучително негативната перцепција што граѓаните ја имаат за правосудството. Недостатоците на севкупниот политички-општествен систем стануваат недостатоци и на судската власт и токму тие негативни движења го формираат ставот на јавноста, без разлика колку и на кој начин судовите индивидуално сносат одговорност за состојбите. Во поглед на односите со

јавноста ова се нагласено тешки околности бидејќи фалинките на цел еден систем автоматски стануваат фалинки на секој посебен дел што него го сочинува. Суштинските системски промени се единствениот начин како ова може да се промени, но и транспарентноста има потенцијал да влијае врз сузбивање на недовербата, што отвора поле во кое Основниот Суд - Скопје 1 може да отскокне во споредба со околината.

4.2.2 ЕКИПИРАНОСТА НА ОДДЕЛОТ ЗА ОДНОСИ СО ЈАВНОСТ

Имајќи ја предвид надлежноста, карактерот на процесите, како и обемот на работа, **Основниот Суд - Скопје 1** е судска инстанца која што најчесто се споменува во медиумските извештаи. Доминантно, најголем дел од објавите поврзани со овој орган се вбројуваат во категоријата класично известување од судењата иако се појавуваат и статии со проблемска тематика, кои бараат и одговор од самиот суд. Врз основа

на овие информации, јасно е дека **ОСС1** подлежи на поинтензивен контакт со јавноста во споредба со останатите судови, што значи дека треба да има поширок тим што ќе се занимава со интерна и екстерна комуникација. Моментно, за сиот овој обем на активности е задолжен портпаролот, односно кон оваа позиција е насочен целиот притисок за обезбедување информации што доаѓа одвнатре и однадвор.

4.2.3 НЕДОСТАТОК ОД ЈАВЕН ИДЕНТИТЕТ

Со оглед на сензитивноста на областа, разбирливо е ограничениото присуство на судски службеници во јавноста, но доминира впечатокот дека тоа е сведено и под прифатливиот минимум. Судовите не се компании или брэндови за да можат преку персонализација да го зајакнат јавниот идентитет, меѓутоа, се забележува целосно отсуство во области и по прашања каде што и само со извесно интензивирање на

присуството, би можело позитивно да се влијае на подобрување на довербата. **Членот 103** од Судскиот деловник¹⁸ дозволува судиите и судските службеници да искажуваат мислења пред медиуми за правни, општествени и други прашања, притоа истакнувајќи дека го изнесуваат сопственото мислење, а сепак, заклучокот е оти оваа можност поголемиот дел од претставниците на судството избегнуваат да ја искористат.

¹⁸Судски деловник²⁰¹³

4.2.4 НЕДОВОЛНО ПРЕГЛЕДНА ИНТЕРНЕТ-СТРАНИЦА

Судскиот портал на земјата што е достапен на веб-адресата sud.mk прави позитивен исчекор во споредба со претходното интернет-присуство на судовите. Како плус може да се смета тоа што сите судови се достапни на овој domein, исто така, добра е опцијата за пребарување на одлуките, меѓутоа, минус е тоа што, кога се гледа од аголот на тие што би го посетиле, пред сè, граѓаните или новинарите, вебсајтот изгледа како статична

слика за судството. Пристапот до под-страниците на засебните судови бара поголемо пребарување и кликови, а сите новости, со кои би се изградила слика дека судовите се активни и транспарентни, не се достапни на прва рака. Дополнително, мнозинството судови ретко ги ажурираат своите страници со информации од јавен интерес, што негативно придонесува врз градењето на имиџот на транспарентност.

4.2.5 ОТСУСТВО НА ВЕРБА ВО КУЛТУРАТА НА ТРАНСПАРЕНТНОСТ

Во публикацијата „Транспарентност и отвореност: Осовременување на судскиот систем“, изработена од Институтот за европска политика и Хелсиншкиот комитет, се наведува дека „отвореноста на судовите, изразена преку јавните судски расправи и јавно изрекување на одлуките е важен дел на правото на фер судење“. Исто така, се вели оти „транспарентните постапки, меѓу другото, се и начин за одреден вид на контрола врз судството“¹⁹

. Иако јавните институции во земјата генерално имаат отпор кон каков било вид транспарентност, „контролата врз судството“ може да се смета за причина поради која и во судовите, вклучително и во **Основниот Суд - Скопје I**, има отсуство на верба во културата на транспарентност. Дополнителна причина за дефанзивност на овој план е фактот дека во ОСС1 се водат кривични постапки што предизвикуваат најголем јавен интерес.

¹⁹Транспарентност и отвореност: Осовременување на судскиот систем²⁰¹⁷

4.3 МОЖНОСТИ

4.3.1 ИНТЕНЗИВИРАЊЕ НА ОТВОРЕНОСТА

Во споредба со општата состојба во државните и јавните институции, како и со останатите судски инстанции, Основниот Суд - Скопје 1 покажува посериозен интерес и разбирање за потребата од поголема транспарентност, но чекорите на овој план треба уште повеќе да се интензивираат. Во соработка со сите засегнати страни, како Министерството за правда, медиумите, граѓанските

здруженија, меѓународните организации итн., ОСС1 треба посветено да бара начини и форми како да се подобри транспарентноста. Дел од конкретните активности како ова може да се изведе се наведени подолу во стратегијата, но како принцип на работа треба да прифати концептот на постојано барање и унапредување на актуелните решенија.

4.3.2 ИНТЕРСУДСКА КОМУНИКАЦИЈА

Како што е наведено во Член 101 од Судскиот деловник, „во судовите задолжително се формира канцеларија за односи со јавноста“, а во Член 102 се истакнува: „Со цел отворено и објективно информирање на јавноста за работата на судот преку средствата за јавно информирање, претседателот на судот или лице одговорно за односи со јавноста определено од претседателот на судот дава информации за работата на судот, односно за текот на постапката по конкретен предмет“.

Деловникот ги обработува односите со јавноста во судот во повеќе членови, но само на база на овие два, јасно се забележува можноста за комуникација помеѓу канцелариите во различните судови. Размената на искуства треба биде редовна активност со цел од самата практика да се извлечат заклучоци за функционалноста на моментните решенија, како тие би можело да се подобрат или доколку тоа се покаже како најразумна насока, да се укинат и да изнајдат нови модули.

4.3.3 СПОДЕЛУВАЊЕ РЕГИОНАЛНИ И ЕУ-ИСКУСТВА

Ако се земе предвид дека судството е автономно, а сепак, поврзано и со останатите сегменти на општествениот систем, транспарентноста не може да се смести во само една дефиниција или да се примени само на еден начин. Како што постојат различни форми на судство, така има и засебни норми и акти во чии рамки транспарентноста единствено може да функционира. Исто така, целата оваа материја не е фиксна, туку се адаптира со текот на времето, што значи дека таа може да се

менува врз база на искуствата. Во овој контекст, освен размената на констатации изведени меѓу самите судови во државата, канцелариите за односи со јавност треба редовно да собираат информации во поглед на транспарентноста и од поблискиот регион, како и од Европската Унија. Целта би била навремено фаќање чекор со решенијата во заедницата, а сепак, тие да бидат функционални на база на спецификите кои што го има нашето општество.

4.3.4 ПОВРЗУВАЊЕ СО ДРУГИТЕ УЧЕСНИЦИ ВО СУДСКИТЕ ПРОЦЕСИ

Судиите, како и сите останати лица што се дел од Основниот суд - Скопје 1 заедно придонесуваат во креирање на перцепцијата за оваа институција во јавноста, меѓутоа, значителна улога во овој сегмент имаат и другите субјекти што се инволвирани во судските процеси. Обвинителите, адвокатите, вештите лица, казнено-поправните домови и сите останати институции што се дел од правосудството можат и позитивно

и негативно да влијаат врз начинот на којшто јавноста ги гради ставовите за судството. Токму затоа, потребно е да се создаде канал за редовна комуникација помеѓу сите чинители, а главна тема да биде транспарентноста на секој сегмент од правосудството. Крајната цел на оваа соработка би била подигнување на нивото на отчетност на сите чинители во правосудниот систем.

4.3.5 ПРЕВЕНТИВНО СПОДЕЛУВАЊЕ АНАЛИТИЧКИ ПОДАТОЦИ

Големiot обем на работа, како и видот на процесите кои што се водат во него, го ставаат Основниот суд - Скопје 1 во уникатна позиција од која што може да придонесе при подобрувањето на одредени негативни општествени состојби. Во зависност од тоа кои теми би биле актуелни во медиумите, судот може да излезе со информации кои што на јавноста ќе ѝ укажат како судскиот систем ги казнува сторителите на кривични дела. Конкретно, ако се појават вести

според кои се тврди дека е зголемен бројот на сообраќајни несреќи поради возачи што конзумирале алкохол, судот би можел да сподели своја анализа за бројот на лица што биле казнети, со која сума, за какво дело и слични детали. Со тоа што ќе ги искомунуцира овие статистички податоци, судот ќе ја пренесе пораката за казнивост на споменатите дела, но и дополнително ќе ја подобри сликата за својата отчетност пред граѓаните.

4.4 ЗАКАНИ

4.4.1 ПРОЦЕСИ СО ВИСОК РИЗИК

Изминатиов период **Основниот Суд - Скопје 1** има засилено присуство во медиумите поради процесите што се водат против поранешни високи владини функционери. Ваквата состојба се очекува да продолжи и во иднина, со оглед на обвинувањата што произлегоа и веројатно ќе произлезат од материјалите прибавени со нелегалното прислушкување. Иако најголем дел од оваа зголемена медиумска активност резултира со неутрални, информативни, содржини, во неколку наврати имаше и директни

обвинувања до судот. Со оглед на тоа што во споменатите процеси се вклучени бивши претставници на извршната власт, најголема опасност е тие на некаков начин да бидат поврзани со судот како институција или, пак, со одредени негови службеници. Де факто, додека трае поголем дел од овие судења, **Основниот Суд - Скопје 1** ќе се наоѓа во константна состојба на **ПР-криза**, односно во опасност од негативен известувачки циклус што би можел да произлезе од овие процеси.

4.4.2 ПРОТЕКУВАЊЕ ИНФОРМАЦИИ ИЛИ ИЗЈАВИ НА СУДСКИ СЛУЖБЕНИЦИ

Чувствителноста на проблематиката, што гледано низ медиумска призма во многу случаи се интерпретира како содржина со потенцијал за привлекување читаност или гледаност, го прави судството атрактивно поле за новинарите. Иако многу постапки се достапни за следење од страна на јавноста, има и голем број такви што изобилуваат со информации до кои општата популација не би можела да дојде, што значи дека претставниците на медиумите би се обиделе истите да ги обезбедат од анонимни судски извори.

Дилемата дали и колкав дел од ваквите постапки би биле законски треба да се обработи во друга анализа, а во контекстот на **Основниот Суд - Скопје 1**, протекувањето на одредени информации може да донесе и значително оштетување на статусот и на позицијата на институцијата. Иако дозволени со судскиот деловник, слично влијание можат да имаат и изјави на судски службеници по разни општествени прашања, доколку тие се неточни, навредливи или некоректни.

4.4.3 КВАЛИТЕТОТ НА НОВИОТ ОБЈЕКТ

Со оглед на тоа што судството во земјата на генерално ниво има сериозни проблеми со просторните услови, фактот дека Основниот Суд - Скопје 1 има нов, значително поголем, објект, оди во прилог на унапредување на степенот на транспарентност. Во исто време, самиот објект, односно квалитетот на неговата архитектонска и градежна изведба може биде закана по имицот на институцијата во годините што следуваат. Најпрво, самото одложување на преселбата и други проблеми со градбата

веќе беа тема на неколку циклуси на медиумски објави. Имајќи ги предвид немилите настани во други објекти од проектот „Скопје 2014“, како поплавите во народниот театар (МНТ) и во Државниот архив, не би било погрешно да се претпостави дека и кај новата зграда на ОСС1 може да се појават слични недоследности. На база на сите претходни случаи, доколку такво нешто се појави, медиумскиот интерес би бил нагласено силен.

4.4.4 НЕМОЖНОСТА НА КОМЕНТАРИ ВО ТЕКОТ НА СУДЕЊАТА

Со оглед на нормативните ограничувања, врз основа на кои судот не смее да дава јавни коментари додека траат процесите, Основниот суд - Скопје 1 се наоѓа во пасивна позиција, односно нема голем простор за маневар доколку се појават проблеми што би му го нарушиле имицот. Неможноста од коментари може да создаде атмосфера од која би можеле да произлезат шпекулации, а таа би можела да се сузбие преку

поголема транспарентност на останатите учесници во процесите. Обвинителствата и адвокатите, кои што се тие што ја докажуваат вината или невиноста, треба да превземат дел од комуникацијата со медиумите и на тој начин да го поддржат судот. Преку ваквиот пристап, јавноста би ја добила вистинската слика, односно дека додека носи одлука, судот не смее да коментира, што и не треба да се третира како недостаток од транспарентност.

5. РЕЛЕВАНТНИ ПУБЛИКИ

При подготовката на стратегии и планови за дејствување, значаен пристап во маркетинг-индустријата е одредувањето на target market и target audience што би можеле да се преведат како „избран пазар“ и „целна група“. Според Филип Котлер и Гери Армстронг, во маркетингот и рекламирањето, целната група е „конкретната група потрошувачи во рамки на дефинираниот избран пазар, која е идентификувана како цел или примател на одредена реклама или порака“²⁰.

Судството не функционира според принципите на адвертајзингот или воопшто, на пазарната економија, но во контекст на изработката на стратегија со која би се зајакнала

и подобрила транспарентноста, дефинирањето „каде“ и на „кого“ ќе се насочуваат пораките, значително ќе помогне при дефинирањето на нивната содржина. Во таа смисла, поделбата на публики што се релевантни за Основниот Суд - Скопје 1, а со тоа и на судството, би послужило како појдовна позиција при сегашното и секое идно конципирање активности чија цел ќе биде да ја унапредат транспарентноста.

Иако подолу избраните публики во голема мера се преклопуваат, сепак, секоја од нив има свои специфики на кои е нужно да се посвети внимание бидејќи на тој начин пренесувањето на пораките ќе биде поефикасно и подолготрајно.

²⁰Kotler, Philip; Armstrong, Gary; Marketing: An Introduction; 2005

5.1 ОПШТА ЈАВНОСТ

Сите истражувања на јавното мислење изминатите години создаваат слика во која што негативниот став на граѓаните кон судството се зацврстува, но и покажува знаци на влошување во континуитет што може да дојде до точка од која враќањето би било екстремно тешко. Неспорно е дека причините за оваа состојба во голема мера се

политичко-системски, меѓутоа, транспарентноста е алатка со која судството самостојно може да придонесе за овој имиџ да почне да се подобрува. Барањето начини и форми како отвореноста би можела јасно да се демонстрира пред општата јавност е клучно за истата таа јавност да ја помести недовербата во позитивна насока.

5.2 МЕДИУМИ

Разбирливо, поради ограничувањата воспоставени со законите и со Судскиот Деловник, новинарите не се во можност да известуваат за судството на ист начин како и за останатите значајни општествени теми, но и покрај тоа, извештаите и вестите што тие ги објавуваат имаат силно влијание врз тоа како јавноста ја формира својата претстава за судската власт. Генерално гледано, медиумите покажуваат разбирање за овие ограничувања, соработката со

судовите е на солидно ниво, но постојат недоследности, недоречености и различен пристап за исти случаи, на кои што треба да се работи за да се подобрат. Сликата за сопствената, но и за транспарентноста на останатите судови, ОСС1 ќе ја унапреди со тоа што ќе продолжи во досегашната позитивна насока, односно со покажување интерес и проактивност за прашања кои што специфично ги засегаат новинарите.

5.3 НОСИТЕЛИ НА ОДЛУКИ

Подобрувањето на транспарентноста е процес којшто во голема мера може и судството би требало самостојно да го иницира и спроведува, но со оглед на тоа што одреден дел промени зависат од системски решенија, неизбежно е и носителите на одлуки од законодавната и од извршната власт да се вклучат во тој процес. Во области во кои што ќе процени дека е потребно,

Основниот Суд - Скопје 1 може да се обраќа, но и да иницира консултации со претставници од останатите две власти во земјата. Исто така, претставниците на законодавниот и на извршниот столб треба да превземат чекори со кои консултациите со судството треба да станат практика секогаш кога се носат законски решенија што ја засегаат нивната работа.

5.4 ГРАЃАНСКИ, ЕКСПЕРТСКИ И МЕЃУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ

Голем број истражувања, анализи, стратегии, препораки, како и проекти со конкретна финансиска и материјална поддршка на судството во државата се реализирани преку граѓански, експертски и меѓународни организации. Дел од резултатите објавени во нивните публикации и документи се неповолни за судството, меѓутоа, кога се набљудуваат

во насока на унапредување на транспарентноста, кон создавачите на ваквите заклучоци треба да се гледа како на добронамерни партнери чија главна цел е подобрување на ситуацијата на судството во земјата. Досегашната соработка со нив е добра, но клучно е во иднина таа да продолжи и уште повеќе да се продлабочи.

6. ОТВОРЕНОСТ НА СУДОВИТЕ ВО РЕГИОНОТ И ВО ЗЕМЈАТА

Земјите од Балканскиот регион, дел од нив членки на Европската Унија и на НАТО, а дел посветени на остварување на истиот статус, во најголемиот дел од своите стратегии за реформи и развој ја вбројуваат транспарентноста како цел на чие реализирање интензивно се посветени. Во пракса, состојбата варира меѓу државите, но веројатно може да се изведе заклучок дека, барем досега, отвореноста повеќе се користи како флоскула, отколку како вредност кон која што се пристапува со сериозна почит и посветеност. Ова важи за трите столба на власта во земјите од регионот, вклучително и судската. Тоа го потврдува и истражувањето „Отвореност на судските органи во регионот и земјата“²¹, спроведено од Метаморфозис и Фондација за интернет и општество со партнери од регионалната мрежа на невладини организации ACTION SEE. Оваа студија на јавна политика го анализира нивото на транспарентност, отвореност, отчетност на судството во регионот на Западен Балкан. Според документот, нивото на отвореност на судските органи било измерено врз основа на повеќе од 100 индикатори за успех, поделени во 4 димензии: транспарентност, достапност, интегритет и ефикасност. Резултатите покажале дека отвореноста на судовите во

регионот не е на задоволително ниво.

Просечно, судовите задоволуваат 48% од индикаторите за успех. Една третина од судовите во регионот не го почитува принципот на случајно доделување случаи. Принципот на јавност на судењата, како еден од основните услови за фер судење, се почитува во повеќе од 90% од судовите во регионот, но е ограничен за луѓето со намалена мобилност и во просторна смисла бидејќи судниците во одреден број судови не се доволно големи за да ги примат сите заинтересирани без да се попречува текот на судењето.

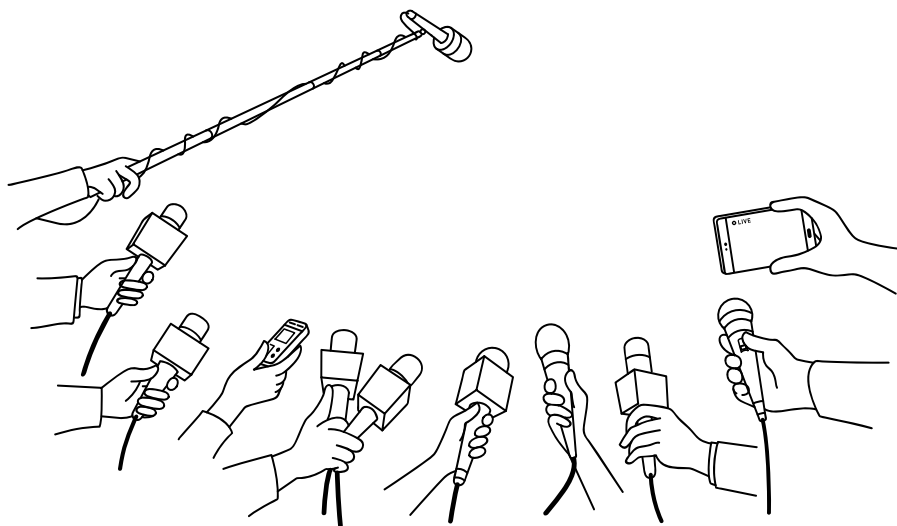
Анализата покажала дека скоро 30% од судовите во регионот немаат активни веб-страници. Повеќе од третина не ги објавуваат работните извештаи. Само половина објавуваат информации поврзани со својата работа: планови и програми, делокруг на работа, биографии на судии, огласи и известувања итн. Посебно загрижувачки е фактот што половина од судовите во регионот не ги објавуваат судските одлуки. Годишниот буџет на судовите од регионот е достапен само во една третина од земјите. Податоците за јавните набавки во судовите не се достапни во над три четвртини од институциите во регионот. Платите на судиите и анкетните листови не се објавени во повеќето земји.

²¹ Наумовска' Нада; Даниловска' Данче; Отвореност на судските органи во регионот и во земјата²⁰¹⁷

6.1 ОПШТОТО СФАЌАЊЕ ВО ДРЖАВАТА

Транспарентноста како општествена вредност и односот кон неа на ниво на институции, но и на индивидуално, граѓанско, ниво, во земјата во голема мера зависи и се менува со промената на власта. Во зависност од тоа колку одредена владеачка гарнитура ја цени и почитува отвореноста, таа на тој степен и се практикува од државните органи. Во периодот на владеењето на коалицијата предводена од ВМРО-ДПМНЕ, од 2006 до 2016 година, драстично се влоши транспарентноста на институциите и тоа беше нотирано во голем број извештаи, вклучително и во „Итните реформски приоритети“²² на Европската комисија од 2015 година каде што отвореноста

беше посочена како слабост на повеќе нивоа и форми на власт, вклучително и на судството. Со промената на власта кон крајот на 2016 година, постојат придвижувања во позитивна насока, што е и подвлечено во извештајот на ЕК во 2018 година. Во него се вели дека подобро е демократското владеење, а новата влада презела чекори за „грабнувањето на државата“ преку постепено враќање на соодветните степени на проверка и контрола и со зголемување на степенот на транспарентност во својата работа. Според овој документ, актуелната власт покажува политичка волја за унапредување на агендата за ЕУ-реформи користејќи инклузивен и транспарентен пристап.

²²Urgent Reform Priorities For The Former Yugoslav Republic Of Macedonia, 2015

6.2 СУДСКАТА ТРАНСПАРЕНТНОСТ ВО ЗЕМЈАТА

Иако автономно, судството во државата не опстојува целосно изолирано од останатите политичко-општествени текови, вклучително и кога е во прашање транспарентноста. Голем дел од системските решенија, како и колективниот и личниот однос кон оваа тема и во судството имаат многу сличности со тоа што се случува на општо ниво.

Оваа перцепција е потврдена во низа истражувања, меѓу кои е и „Отвореност на судските органи во регионот и земјата“, спроведено од Метаморфозис и Фондација за интернет и општество. Освен оценување на судската власт во регионот, оваа студија го анализира и индексот на отвореност на судството во државата. Според резултатите, судовите во земјава исполнуваат 52% од индикаторите на отвореност, додека Судскиот совет е незначително подобар и исполнува 58% од индикаторите на отвореност.

Врз основа на забелешките наведени во повеќе извештаи и пред сè, поради потребата од задоволување на итните реформски приоритети истакнати од Европската комисија, Министерството за правда изработи „Стратегија за реформа на правосудниот сектор за периодот

2017-2022 година“²³.

Во овој документ се анализира актуелната состојба и се нагласува: „Проблем е непостоењето ефикасен систем за собирање, обработка и анализа на статистички податоци за работата на судовите. Може да се упатат критички забелешки и во однос на недоволно развиените интерни канали во врска со спроведувањето на политиката на односи со јавноста и комуникација меѓу раководните тела во правосудството, како и непостоењето на повеќе формални канали и капацитет на судството да комуницираат ефективно со законодавната власт и со другите гранки на власта во врска со најзначајните стратешки и оперативни прашања“.

Во стратегијата на Министерството за правда се наведува дека во претходниот период биле назначени лица задолжени за односи со јавноста во сите судови, а во Основниот суд Скопје 1 и Скопје 2, Врховниот суд и Судскиот совет биле вработени професионални лица задолжени за односи со јавноста - портпароли.

И покрај тоа, се смета дека мерката „не е доволна за доследна транспарентност во работата на судството“.

²³ Стратегија за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017-2022 година

СТРАТЕГИЈАТА 2017-2022 НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ПРАВДА ГИ ПРЕПОРАЧУВА СЛЕДНИВЕ НАСОКИ НА ДЕЈСТВУВАЊЕ:

0.1	0.2	0.3	0.4	0.5
Јакнење на транспарентноста на судскиот совет и советот на јавни обвинители	Собирање, обработка и анализа на статистичките податоци за работата на судовите и јавните обвинителства во ССРМ и СЈОРМ	Зајакнување на капацитетите за односи со јавноста.	Издначување на формата на годишните извештаи за работа на судовите, јавните обвинителства, ССРМ и СЈОРМ.	Објавување на извештаите од спроведените редовни контроли на функционирањето на АКМИС и системот за распределба и управување со предмети во ЈО.

Последниот извештај на Европската комисија, ја споменува Стратегијата како позитивен исчекор, а како плус се наведени и напорите за подобрување на ситуацијата во ИТ-одделот. Сепак, се наведува оти системот за информатички технологии во судовите воглавно се финансира од донации иако има потреба од обновување, а во

неговото одржување има застој поради недостаток од средства и персонал. Како позитивност се издвојува отворањето онлајн-портал за пребарување низ судските одлуки, но во извештајот се подвлекува дека нужно е подобрување во поглед на конзистентноста на информациите што на него се поставуваат.

7. ПОТЕНЦИЈАЛ ЗА РАЗВОЈ НА СУДСКАТА КОМУНИКАЦИЈА

Ако се споредат последните текови на планот на отвореноста на глобален план, со искуствата и актуелната состојба на судската транспарентност во регионот и во земјата, станува јасно дека ситуацијата е нужно да се промени. Секојдневниот притисок за информации и за веродостојност што е резултат на распространетоста на дигиталните комуникации, ќе продолжи да

се движи во насока на поголеми барања и очекувања од општата јавност за институциите да бидат што е можно потранспарентни. Со сите свои специфики, и судството, како една од трите власти во државата, препорачливо е да фати чекор со современите текови, но при овој процес, значајно е да се истражуваат ограничувањата и потенцијалот на локалниот систем.

7.1 ИСПИТУВАЊЕ НА ЗАКОНСКИТЕ РАМКИ

Разбирливо, поради ограничувањата воспоставени со законите и со Судскиот Деловник, новинарите не се во можност да известуваат за судството на ист начин како и за останатите значајни општествени теми, но и покрај тоа, извештаите и вестите што тие ги објавуваат имаат силно влијание врз тоа како јавноста ја формира својата претстава за судската власт. Генерално гледано, медиумите покажуваат разбирање за овие ограничувања, соработката со судовите е на солидно ниво,

но постојат недоследности, недоречености и различен пристап за исти случаи, на кои што треба да се работи за да се подобрат. Сликата за сопствената, но и за транспарентноста на останатите судови, ОСС1 ќе ја унапреди со тоа што ќе продолжи во досегашната позитивна насока, односно со покажување интерес и проактивност за прашања кои што специфично ги засегаат новинарите.

ШТО СЕ ПОДРАЗБИРА ПОД СУДСКА ИНФОРМАЦИЈА

„Судската информација не се сведува само на информациите креирани од судиите во текот на нивното работење, туку и на информациите со кои располагаат судовите. Тоа ги вклучува и информациите создадени или користени во работата на раководните органи / тела во судството, како Судскиот совет, како и документи креирани / доставени од сите лица вклучени во судските постапки кои претставуваат дел од судските списи. Пристапот до секоја судска информација е различен. Меѓутоа, она што се препорачува е кога случаите се конечно завршени т.е.

ставени ad acta, да се даде пристап до информациите содржани во списите на предметот на пошироката јавност“. Неспорно, достапноста на судските информации повлекува многу дејствија како анонимизација или селектирање на списите од оние за кои не е дозволен пристап, меѓутоа, образложението е дека пристапот до нив не смее да биде ограничен заради историски, научни или статистички причини. Судиите кои учествуваа на јавната дебата „Унапредување на транспарентноста во судството“²⁴ (25 април 2017) се согласија со оваа препорака.

7.2 РЕДЕФИНИРАЊЕ НА ПАРАМЕТРИТЕ ЗА ОДНОСИ СО ЈАВНОСТ

Општиот став и однос кон транспарентноста во сите сегменти од нашето општество не е на ниво соодветно на модерните текови и на очекувањата на граѓаните, меѓутоа, има извесни придвижувања во позитивна насока. Таков пример е изработката, најпрво, на нацртот, а потоа и на самиот прирачник за комуникација на судовите со јавноста што Судскиот совет на републиката го донесе на 31

мај 2016 година. Подготвен во рамки на ИПА 2010 проектот за „Понатамошна поддршка на независно, одговорно, стручно и ефикасно судство и промоција на условната казна и алтернативните мерки“ овој прирачник²⁵ поттикна низа консултации и средби што ги приближија сите страни што се засегнати и што би можеле да придонесат во подобрување на судската транспарентност.

²⁴Унапредување на транспарентноста во судството, дебата, 2017

²⁵Прирачник за комуникација на судовите со јавноста, 2016

“

СУДСКАТА КОМУНИКАЦИЈА Е ВНАТРЕШНА, НАДВОРЕШНА И КОМУНИКАЦИЈА ВО ИТНА СОСТОЈБА

”

на судската транспарентност. Во рамки на тие дискусии, холандскиот судија и проектен експерт за судство, Енгелбертус Маан, пренесе дел од искуствата во неговата матична земја, особено во поглед на однесувањето на судовите и на судиите кон новинарите. Тој нагласува: - „Стравот од новинарска критика постоеше и кога јас почнував како судија, но тој страв е корисен. Ние не се затворивме, туку уште повеќе им го олеснивме пристапот на луѓето да присуствуваат на судењата, а со тоа и на новинарите. Доколку има некој критички текст, ние велеме, во ред, да видиме, можеби се во право за ова или, пак, можеби ние не објаснивме добро“²⁶.

Исходот од овој проект е позитивен бидејќи Судскиот совет формално усвои документ со којшто на судовите им дава препораки

и насоки за комуникација со јавноста. Прирачникот прецизно прави поделба на три видови судска комуникација: внатрешна, надворешна и комуникација во итна состојба. Во контекст на отвореноста, особено е битна надворешната комуникација и документот точно укажува дека под неа се подразбира „пренос и размена на информации за работата и активностите на судот, за потребите на граѓаните, стручната јавност, медиумите и државните органи“. Притоа, надворешната комуникација ја спроведуваат Претседателот на судот, Канцеларијата за односи со јавност и Лицето задолжено за односи со јавност. Прирачникот ги истакнува и каналите и формите на надворешната комуникација и тоа преку: средствата за јавно информирање; веб-страната на судот; информативни штандови

²⁶Консултативен настан во организација на Судски совет²⁰¹⁶

ДОКУМЕНТИТЕ ШТО ЌЕ ПРОИЗЛЕЗАТ ОД СТРАТЕГИЈАТА НУЖНО Е ДА СЕ ВКЛУЧАТ ВО ЗАКОНСКАТА РЕГУЛАТИВА

во судовите; брошури и билтени; отворен ден за јавноста најмалку еднаш годишно; огласна табла во судот; електронска пошта (е-маил); социјалните мрежи и друго. Во секој од наведените сегменти прирачникот соодветно ги лоцира потребите и дава насоки за дејствување, но најголемата слабост на овој документ е што е премногу општ, односно не ги дефинира прецизните чекори, постапки и сè останато што судовите треба конкретно да го превземат за комуникацијата со јавноста да биде поефикасна, а на тој начин и да се зајакне транспарентноста. Несомнено, прирачникот е добра основа за тоа да се постигне, меѓутоа, од него треба да произлезат и низа други документи кои на судовите ќе им помогнат во практичната примена на судската комуникација. Со цел отвореноста

да добие поголема тежина, дополнителните документи што ќе произлезат од оваа стратегија, а се споменати подолу во текстот, нужно е да се вклучат како подзаконски акт во регулативата за правосудството. За тоа би можеле да се применат повеќе пристапи, а еден е да се внесе член според кој сите вработени во судските институции се должни да ги почитуваат насоките дадени во документите што ја дефинираат транспарентноста, како протоколи, прирачници, водичи, кодекси, стратегии итн. Вклучувањето на овие документи во целост во законите ќе биде преобемно и затоа е клучно тие да бидат креирани и потоа секоја институција да биде законски обврзана интерно да ги едуцира своите вработени и тие да се придржуваат до нивните начела.

8. НОСЕЧКИ АКТИВНОСТИ ЗА ПОГОЛЕМА ВИДЛИВОСТ

Врз основа на ситуациската анализа, на искуствата од регионот и од светот, како и на база на информациите содржани во низа публикации и извештаи од релевантни организации и институции, станува јасна каква е позицијата на транспарентноста и колку е значајно да се превземаат конкретни мерки со кои таа ќе се унапреди во земјата. Стратегијата за зајакнување и подобрување на транспарентноста во Основен суд - Скопје 1 има за цел темелно да ја обработи

состојбата на полето на отвореноста во оваа институција, но и да ги постави основите како таа би можела и би требало да се менува на долг рок. Освен тоа, стратегијата содржи и специфични активности што се планира да се реализираат во дефиниран временски рок. Во зависност од искуството, тие потоа ќе можат и периодично да се повторуваат, надградуваат, а од исклучително значење ќе биде и ако се превземаат како практика и од останатите судски инстанции.

8.1 ОТВАРАЊЕ КАНЦЕЛАРИЈА ЗА СУДСКИ РЕПОРТЕРИ

Просторните ограничувања се познат и сериозен проблем со којшто се соочуваат судовите во државата, што и често се нотира во извештаите за состојбата и во препораките за реформи. Во тој контекст, капацитетите за следење на судските процеси од страна на медиумите, како и на општата и стручната јавност, во многу случаи се нагласено лимитирани. Со оглед на тоа што Основниот суд - Скопје 1 ќе се пресели во поголем објект, институцијата ја препозна потребата и одвои засебна

просторија наменета за новинарите кои ја следат и известуваат за работата на судот.

Оваа канцеларија е видно обележана и одвоена од останатите простории во судот, во неа влегуваат само претставници на медиумите, а таа служи за новинарите да ги пишуваат извештаите. Во технички поглед, канцеларијата има неколку персонални компјутери со интернет-врска, овозможува пристап до бежична

веб-мрежа, поставени се LCD-телевизори преку кои се следат дел од расправите, како и содржи мини-библиотека со книги и со основните законски решенија поврзани со функционирањето на судовите, особено поврзани со транспарентноста, како Судскиот деловник и Прирачникот за комуникација на судовите со јавноста. Канцеларијата е првична точка за комуникација помеѓу медиумите и судот, особено помеѓу новинарите и судските службеници задолжени за односи со јавност во ОСС1. На тоа место

известувачите можат да бараат и да добиваат дополнителни информации од портпаролот и од останатите членови на судскиот тим за односи со јавност. Воспоставувањето и отворањето на канцеларијата има за цел да ја олесни работата на судските известувачи, со што Основниот суд - Скопје 1 се претставува како проактивна институција на планот на транспарентноста. Со цел подобрување на општата слика за судската власт, примерот на ОСС1 е нужно да го следат и останатите судови.

8.2 УСВОЈУВАЊЕ ПРОТОКОЛ ЗА СУДСКО ИЗВЕСТУВАЊЕ

Информирањето на пошироката јавност со работата на судовите, а особено, кога се работи за самите судски процеси, во најголем дел, е дефинирано со Судскиот деловник, Прирачникот за комуникација на судовите со јавноста и со Законот за судовите.

Деловникот, како документ што дефинира општи одредби за внатрешната организација и работењето на судовите, вклучува и сегмент за односите со јавноста. Во генерална смисла, овој дел опфаќа

на кој начин медиумите, граѓаните и стручната јавност можат да ги следат и да информираат за судските процеси, односно ги наведува нивните права, обврски, како и ограничувања поради чувствителноста на областа. Прирачникот, од друга страна, на општ начин дефинира како самите судови и нивните служби комуницираат со јавноста.

Најголем дел од новинарите кои редовно го следат судството, како и лицата задолжени за односи со

Исто така, пожелно би било да се изнајде начин како овој протокол да се вклучи во подзаконските акти што го регулираат правосудството, односно нивното користење да стане задолжително за сите судови, но и за другите сегменти од судската власт. Во вклучување во законските акти, принципот на транспарентност ќе се издигне од ниво што моментно е факултативно, до степен што би бил законски обврзувачки.

јавност во судовите се запознаени со споменатите документи, но со тоа што ќе изработи засебен протокол за известување од својата работа, Основниот суд - Скопје 1 проактивно ќе демонстрира дека ѝ придава огромно значење на транспарентноста.

Протоколот би ги содржел членовите од Судскиот деловник што се наменети за односите со јавноста, потоа одредбите од Прирачникот за комуникација на судовите, а сето тоа ќе биде надополнето и со други корисни информации за тоа што е дозволено при известувањето, зошто и во кои случаи постојат ограничувања, кои се обврските на судиите и на судските службени лица, како и низа други насоки на ова поле.

Примената на Протоколот би била информативна, не и нормативна, односно со него на јасен и разбирлив начин на едно место ќе се соберат сите, или барем најголем дел, од постоечките правила поврзани со транспарентноста, а кои се наменети и за новинарите и за службениците во судовите на сите нивоа. Со ова обединување, значително ќе се зголеми прегледноста на обврските и очекувањата, ќе се воспостави основа за едукација за тоа што е можно и дозволено при известувањето, но и ќе се намали евентуалниот притисок кога ќе се појават ограничувања што се очекувани според законите, а кои доколку не се искомунцираат со медиумите на правилен начин,

можат да создадат непотребна тензија. Канцеларијата за односи со јавност на Основниот суд - Скопје 1 треба да размислува и да пристапи кон изработката на овој Протокол врз основа на севкупното претходно искуство, како и на практиките во регионот и во светот, а кои што би можеле да се применат во државата. Откако ќе биде подготвен, Протоколот треба да биде поставен на официјалната интернет-страница на ОСС1, а долгорочно, може да се примени и во останатите судови.

Исто така, пожелно би било да се изнајде начин како овој протокол да се вклучи во подзаконските акти што го регулираат правосудството, односно нивното користење да стане задолжително за сите судови, но и за другите сегменти од судската власт. Во вклучување во законските акти, принципот на транспарентност ќе се издигне од ниво што моментно е факултативно, до степен што би бил законски обврзувачки.

8.3 ПРОШИРУВАЊЕ НА ТИМОТ ЗА ОДНОСИ СО ЈАВНОСТ

Судскиот деловник ја дефинира организациската поставеност во канцеларијата на претседателите на судовите во републиката. Документот наведува дека еден или повеќе службеници ги вршат работите на судската управа по добиените упатства од претседателот на судот. Овој член во деловникот остава простор во основните судови со поголем обем на работа, канцеларијата да има повеќе организациони единици, меѓу кои е и таа за односи со јавност. Основниот

суд - Скопје 1 веќе има портпарол, но имајќи го предвид високиот обем на работа, оваа институција треба дополнително да ја екипира својата канцеларија за односи со јавноста. Портпаролот и понатаму ќе остане прва точка за контакт со медиумите и со јавноста, меѓутоа, со цел да се оствари што поголема ефикасност, навременост и да се одговори на брзиот тек наметнат од дигиталната комуникација, нужно е начинот на функционирање да се унапреди од индивидуален во тимски.

КАКО ДО ПОДОБРА ЕКИПИРАНОСТ НА КАНЦЕЛАРИЈАТА

Почитувајќи ги законските и процедуралните рамки, претседателот на судот ќе го врши надзорот и ќе ги носи конечните одлуки во врска со комуникацијата, но во зависност од потребите, задачите е потребно да се поделат на повеќе лица. Освен портпаролот, тимот треба да вклучува уште најмалку три лица или можеби оддели, доколку се процени дека тимот треба да биде поголем. - **помошник-портпарол:** ова лице ќе биде секундарно по одговорност во врска со извршувањето на директната комуникација со медиумите и со јавноста, по потреба ќе го заменува портпаролот, ќе исполнува задачи

делегирани од портпаролот, ќе мониторира објави во медиумите и на социјалните мрежи, редовно ќе ја обновува интернет-страницата со содржини, итн.

- **ИКТ техничар:** со оглед на тоа што Основниот суд - Скопје 1 ќе добие засебна канцеларија за судски репортери и бидејќи има технички можности за снимање и пренесување на процесите, во рамки на канцеларијата за односи со јавност е потребно и техничко лице за информациско-комуникациски технологии. Тоа ќе биде одговорно за надзор и корекции во техничкиот процес, како и за контрола и одржување

на опремата и потребите на медиумите во тој сегмент - **аналитичар:** имајќи предвид дека Основниот суд - Скопје 1 работи со голема фреквенција, односно има многу судења кои опфаќаат повеќе нивоа и сегменти од општеството, резултатите од тие процеси имаат потенцијал да станат корисни информации за јавноста. За таа цел, пожелно е канцеларијата за односи со јавност да се прошири и со сектор којшто ќе ги обработува овие статистики за тие потоа да бидат јавно комуницирани, како и да анализира дали и кои судења

би биле од јавен интерес и врз база на тие заклучоци да се формулира пристапот кон медиумите и кон јавноста за конкретните процеси. Врз основа на обемот на работа и особено, поради процесите против бивши државни функционери кои што секогаш се интересни за јавноста, Основниот суд - Скопје 1 со проширен тим значително ќе ја зголеми подготвеноста да одговори на предизвиците и ќе испрати сигнал дека посветено и на сопствена иницијатива работи на унапредување на нивото на транспарентност.

8.4 СНИМАЊЕ И ПРЕНОС ОД СУДСКИТЕ ПРЕДМЕТИ

На регионалната работилница на Здружението на судиите во соработка со Амбасадата на САД, поранешната уредничка на секција при „Бостон хералд“, сега колумнистка за „Бостон глоуб“, Рашел Шели Коен, истакна дека отворањето на судовите кон јавноста е добар начин да се зголеми доверба на јавноста кон нив. Таа нагласи дека во поглед на транспарентноста, тоа подразбира

отворање на судовите за камери и за секаков вид електронски уреди, за репортерите да можат да известуваат од судницата²⁷. Имајќи предвид дека граѓаните сè повеќе се потпираат на видео и на фотографија при нивната размена на информации, овој вид на комуникација уште повеќе ќе ја зголеми својата улога на симбол за отвореност.

²⁷5-та Регионална работилница на здружението на судиите²⁰¹⁸

8.4.1 КОРИСТЕЊЕ КАМЕРИ

Во тој контекст, членот 360 од Законот за кривичната постапка²⁸ не дозволува филмски и телевизиски снимања во судниците. Исклучок од ова може да се направи со дозвола на претседателот на Врховниот суд, според која новинарите може да снимаат одделна главна расправа. Судскиот деловник, пак, во членот 104, ставови 2, 3 и 4 предвидува: „Визуелното (видео) и звучното (аудио) снимање, известување и фотографирање во кривичната постапка и јавно прикажување (репродуцирање) на снимката се врши по одобрение на претседателот на Врховниот суд на републиката, по претходно прибавено мислење од претседателот на советот, судиите, на начин предвиден со закон“.

Хелсиншкиот комитет за човекови права, во извештајот „Основните граѓански и политички права и слободи“ наведува дека при следење на неколку постапки Основниот суд - Скопје 1 забележале дека советот ги отстранува новинарите по снимање кратки инсерти и тоа пред главната расправа воопшто да започне. Оваа публикација истакнува дека „поради ваквата пракса на судот, јавноста не може да добие целосна слика за условите под кои се води еден кривичен предмет, а се остава простор и за грешка при

медиумското известување“.

Во сегментот посветен на односите со јавноста, Судскиот деловник во Член 109 наведува дека „судот може да го определи начинот на работа и известувањето во затворен систем од страна на интерна телевизија, со цел да се овозможи слободен пристап и преземање на видео и тонските записи (слики, тон, глас)“. Во Член 110, пак, се истакнува: „Фотографирањето, снимањето во судот и јавното прикажување може да се изврши врз основа на претходно прибавено писмено одобрение на претседателот на судот“.

Споредено со други земји и во регионот и во Европската Унија, пристапот кон аудио-видео снимањата и фотографирањата се различни иако, општо гледано, ограничувањата се построги за кривичните постапки. Европската мрежа на судски совети во извештајот Justice, Society and the Media 2011-2012²⁹ потврдува дека легислативата, како и културата, по ова прашање има многу варијации кај европските земји.

Во држави како Белгија, Данска, Португалија, Полска, Унгарија и Норвешка не дозволуваат аудио-видео снимање, но судијата може да направи исклучок ако се во прашање процеси од огромен јавен интерес. Во Холандија, снимање

²⁸Закон за кривична постапка

²⁹Justice, Society and the Media; European Network of Councils for the Judiciary; 2012

е дозволено на отворањето, вклучително и на читањето на обвиненијата, на завршните излагања и на одредувањето на казната. За останатите делови од процесот потребна е дозвола од судијата. Кога е во прашање емитувањето во живо, тоа е можно во земји како Белгија, Данска, Литванија, Норвешка, Полска и Шпанија. Таму каде што е дозволено емитување на аудио-видео снимки тоа генерално го прават медиумите, но има и исклучоци, како врховните судови на Шпанија и на Англија и Велс, кои самите ги снимаат и емитуваат предметите на свој канал.

Снимањето на судските процеси, односно деловите за кои се смета дека не би наштетиле на вклучените страни и на одлучувањето, би можело да се изведе и во Основниот суд - Скопје

1. Технички, за таа намена би биле потребни околу три камери, мала монтажна соба и персонал од едно или две лица. Откако материјалите ќе се снимат, по прегледување дали е испочитувана процедурата, тие можат да се поставуваат на засебен сервер на официјалната веб-страница на судот, од каде што медиумите би можеле да ги превземаат.

Со оглед на сензитивноста на процесите и често агресивниот однос на јавноста, треба сериозно да се процени дали воопшто вакво снимање е потребно. Директни преноси не се препорачуваат, што е и практика во повеќето земји, освен кај дел од највисоките судови во некои земји (Шпанија и Англија и Велс) каде што процесите се многу формалистички и нема отстапувања со кои би можело да им се наштети на вклучените и на самото одлучување.

8.4.2 УПОТРЕБА НА МОБИЛНИ ТЕЛЕФОНИ

Со оглед на тоа дека камерите денес не се единствениот начин за снимање и за пренесување судски предмети, односно знаејќи дека новинарите употребуваат мобилни телефони за аудио-видео снимање и емитување содржина на онлајн-медиумите, мора особено внимателно да се пристапи и кон нивната употреба во процесите бидејќи тоа може да се смета како унапредување или влошување на начелата на транспарентноста. Како и во поглед на ТВ-опремата,

искуствата во европските земји се различни и во однос на мобилните телефони. Во мнозинството од нив, употребата на овие уреди во судниците е до одреден дел недозволиво. Тие се целосно забранети во Бугарија, Романија и Португалија. Норвешка нема конкретна регулатива по ова прашање, меѓутоа, општите правила што не дозволуваат нарушување на редот и мирот во судот се применливи и за мобилните телефони.

Внесување уред не е забрането во Данска, но на лицето што ќе го употреби ќе му биде наложено да престане доколку судијата го забележи. Слична е ситуацијата и во Белгија и во Австрија. Холандија дозволува користење на мобилни телефони, но со нив не смее да се фотографира и ако тоа се прави, уредите можат да бидат конфискувани од чуварите, а фотографиите избришани. Употребата на мобилни телефони за известување во живо од судниците е предизвик во повеќето земји, со оглед на тоа што посетителите сè повеќе ги користат за комуникација директно од судницата.

Приватноста на обвинетите, сведоците и на поротниците може да биде нарушена од телефоните доколку се известува во живо од судската сесија. Вообичаено, на новинарите им е дозволено да ги носат своите лаптоп-компјутери во судниците. Во Данска и во Норвешка одредени печатени медиуми во живо информираат од предметите, но се работи само за пишано известување, не и снимање и фотографирање. Имајќи ја предвид распространетоста на технологијата, како и културата според која граѓаните сè повеќе преферираат фото и видео-информирање на своите смартфони, снимањето во судниците и од судските процеси е тема што може да придонесе кон унапредување на судската транспарентност. Ова е особено значајно за Основниот суд - Скопје

1, каде што и во периодот што следува ќе се одвиваат предмети од огромен јавен интерес.

За таа цел, ОСС1, во соработка останатите судски инстанции и медиумите, ќе треба во најкус можен рок да ги преиспита сите правила содржани во Законот за кривична постапка, Судскиот деловник, како и да земе предвид искуства од другите земји, со цел да се дојде до оптимално решение. Несомнено, истото ќе мора да ги почитува вредностите како заштита на вклучените во процесот и почитување на независноста и угледот на судот. Основниот суд - Скопје 1 моментно дозволува користење на мобилни телефони единствено за вршење текстуална е-комуникација (chat), но разговарање и снимање со овие уреди за време на процесите е забрането. Се препорачува ова правило да влезе во сите документи што ја регулираат работата на судовите и доколку се прекрши, да биде казниво.

Импресијата, од друга страна, е дека постои простор за проширување на можностите во поглед на снимањето со кои на медиумите ќе им се обезбеди поширок пристап, а тоа во јавноста ќе биде препознаено како поголема отвореност од судот. Споменатите решенија потоа треба да бидат вклучени во Протоколот за судско известување со што на долг рок би можеле да станат практика и во останатите судници во земјата.

8.5 ТРЕНИНЗИ ЗА МЕДИУМСКИ НАСТАП И ЗА КРИЗЕН МЕНАЏМЕНТ

Впечатокот што претставниците на Основниот суд - Скопје 1 го оставаат во комуникацијата со медиумите, особено тие на најодговорните позиции, како и членовите на канцеларијата за односи со јавност, се исклучително важни при зацврстувањето и подобрувањето на транспарентноста на оваа институција. Особено значење, исто така, има и начинот на којшто судот постапува и реагира во ситуации што засилено го ставаат во фокусот на јавноста, односно такви поради кои би можело негативно да се влијае врз неговиот углед.

Поради тоа, како дел од стратегијата, краткорочно, но и на долг рок, се препорачува одржување на тренинзи за медиумски настапи и за кризен менаџмент. Тие, пред сè, би требало да се насочени кон судиите и лицата за односи со јавност, меѓутоа, кон остварување позитивен исход би помогнало и периодично вклучување и на други сектори од судот, со цел на повисоко ниво да се подигне културата на транспарентност и да се разберат основите по кои функционираат споменатите две области.

8.5.1 МЕДИУМСКИ НАСТАПИ

Кога е во прашање тренингот за настап во медиумите, тој би бил конципиран како еднодневна интензивна работилница. Таа би била поделена во три дела: **вовед во основите, презентација на техники и примери, како и сегмент во којшто учесниците интерактивно ќе се вклучат во работата.**

НАЧЕЛНО, ОБУКАТА БИ ГИ ОПФАТИЛА СЛЕДНИВЕ ОБЛАСТИ:

- ВАЖНОСТА НА ВИЗУЕЛНАТА ПРЕЗЕНТАЦИЈА ПРЕД КАМЕРИТЕ
- ШТО ПРЕПОРАЧЛИВО ДА СЕ ПРАВИ, А ШТО ДА СЕ ИЗБЕГНУВА
- ТЕХНИКИ ЗА ФОРМУЛИРАЊЕ СООДВЕТНИ ОДГОВОРИ
- НАЧИНИ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО ПОТЕНЦИЈАЛНО ПРОБЛЕМАТИЧНИ ПРАШАЊА
- ВИДЕОКЛИПОВИ ОД ДОБРИ И ЛОШИ ИНТЕРВЈУА
- ЗНАЧЕЊЕТО НА ГОВОРОТ НА ТЕЛОТО

Дополнително, ќе бидат вклучени и низа други аспекти кои на судиите и на лицата за односи

со јавност ќе им обезбедат поддршка при директната комуникација со медиумите.

8.5.2 КРИЗЕН МЕНАЏМЕНТ

Според д-р Дебра Давенпорт од Универзитетот „Пердју“ во САД, кризите се реалност во денешната ера и тие мора да бидат очекувани. Според неа:

- „И покрај тоа што некои кризи бездруго можат да бидат застрашувачки, сите кризи можат да се менаџираат. Гледано од аголот на односите со јавност, кризата е секој настан или околност што негативно влијае врз репутацијата или кредибилитетот на индивидуата или на организацијата“³⁰.

Со оглед на кривичната природа на предметите, вклученоста на носители на функции како обвинети и притисокот од јавноста за информации, Основниот суд - Скопје 1 многу често се наоѓа во ситуации кои што имаат потенцијал да станат или, пак, прераснуваат во ПР-кризи. Затоа, подготвеноста на овој план е од суштинско значење. Во рамки на стратегијата пожелно е одржување и на тренинзи за кризен менаџмент. Имајќи ја предвид широчината на терминот кризен менаџмент, при

³⁰Davenport, Debra; The 3 Most Effective Crisis Communication Strategies

ЕДНОДНЕВНАТА РАБОТИЛНИЦА БИ ВКЛУЧУВАЛА:

- ОБЈАСНУВАЊЕ НА КОНЦЕПТОТ „ПР-КРИЗА“ И ШТО ТАА ОПФАЌА
- ПРЕЗЕНТАЦИЈА НА КРИЗНИ СИТУАЦИИ СО РАЗЛИЧНА ГОЛЕМИНА
- ПРЕТСТАВУВАЊЕ НА ПОСТУЛАТИТЕ НА КРИЗНИОТ МЕНАЏМЕНТ
- ПРИСТАП ПРИ ИЗРАБОТКАТА НА ПЛАН ЗА РЕАКЦИЈА
- СОВЕТИ ЗА ОРГАНИЗАЦИСКА И ТАКТИЧКА ПОСТАВЕНОСТ
- ПРАКТИЧНИ ВЕЖБИ ЗА СООДВЕТНО МЕНАЏИРАЊЕ КРИЗА

подготовка на конкретен тренинг ќе се прецизира распоред и во зависност од проценките, истиот може да се прошири и со други

сегменти од областа.

8.6 ДЕНОВИ НА ОТВОРЕНО СУДСТВО

Транспарентноста на судството во најголем дел паѓа како товар на судската власт, меѓутоа, за нејзините принципи да се воспостават и да се унапредат, потребно е вклучување и на други чинители кои се дел од системот на владеење, но и на невладините и меѓународните организации. Особено значајно, секако, е и директното вклучување на

самите граѓани кои ја градат довербата за судството во голема мерка и од нивото на транспарентност. Со намера сите заинтересирани страни да се обединат, како активност што е дел од оваа стратегија се вбројува и повеќедневен настан што чие работно име би гласело „Денови на отворено судство“.

КОНЦЕПТОТ НА НАСТАНОТ ПОДРАЗБИРА:

- ОДРЖУВАЊЕ НА НЕУТРАЛНА ЛОКАЦИЈА КАКО ЕУ ИНФО ЦЕНТАР
- ОД 3 ДО 5 ДЕНА ЕДУКАТИВНИ СРЕДБИ ОТВОРЕНИ ЗА ГРАЃАНИТЕ
- ПРЕЗЕНТАЦИЈА НА ИСКУСТВА И ПРЕПОРАКИ ЗА ТРАНСПАРЕНТНОСТ
- ВИДЕО-СНИМАЊЕ И СПОДЕЛУВАЊЕ НА ИЗЛАГАЊАТА
- ДОСТАПНОСТ НА ОСТАНАТИТЕ МАТЕРИЈАЛИ ЗА ЈАВНОСТА
- ВКЛУЧЕНОСТ НА МИНИСТЕРСТВО ЗА ПРАВДА, ОБСЕ, ЕУ, АМБАСАДИ, ИТН.
- ПОСЛЕДНИОТ ДЕН БИ ОПФАТИЛ ОТВОРЕН ДЕН И ТУРА НИЗ СУДОТ

„Деновите на отворено судство“ би биле своевидна конференција со едукативен фокус која што ќе има за цел на едно место да ги собере сите чинители што можат да придонесат за

транспарентноста, но и да создаде материјали кои што потоа ќе бидат достапни на судиите и на службениците за подетално запознавање и надградба на знаењето за отвореноста.

8.7 ГОДИШНА ТРКАЛЕЗНА МАСА “МЕДИУМИТЕ И СУДСВОТО”

Основниот суд - Скопје 1 одржува задоволителна и поинтензивна комуникација со медиумите во споредба со сите останати судови во земјата. Во таа насока, ОСС1 би требало да ја искористи досегашната проактивна позиција и да ја надгради со активност што би донела позитивни придвижувања на генерално ниво во судството. Препорачливо е судот да организира - еднаш годишно - тркалезна маса на која што ставовите ќе ги изложуваат и ќе ги соочуваат претставници од најголемите судови и од најзначајните медиуми во земјата. Отвореноста на судовите е

взаемно поврзана со новинарското информирање, односно како резултат на ситуацијата во едното има дејствија во другото и обратно. На оваа тркалезна маса би се соочиле овие две гледишта и како тие се развивале во текот на една календарска година. Врз основа на тоа би се извлекле одредени заклучоци и план за следната година. Намерата е оваа дебата да не произведе само материјал за анализа и проценка, туку и да ги поттикне и судовите и медиумите активно да работат на прашања што и двете страни заклучиле оти им се од взаемен интерес.

9. НАЧИН НА ДИСЕМИНАЦИЈА НА ИНФОРМАЦИИ

Информациите кои што судот има потреба да ги сподели со јавноста, како и информациите за кои што медиумите се заинтересирани да ги добијат и објават, генерално се пласираат во нормални и во кризни услови. Првите се дел од секојдневната практика, кога судот се занимава со тековни активности, додека вторите се однесуваат на одредени итни состојби во кои што може да се најде институцијата. За двете состојби

треба да се изработат протоколи за функционирање во кои јасно ќе биде прикажана организациската поставеност, правецот на движење на информациите и обврските на судиите и судските службеници. Споделувањето информации и во двете состојби ќе се прави на начин што нема да го наруши угледот, честа и достоинството на личноста, односно независноста и самостојноста на судството.

9.1 НОРМАЛНИ УСЛОВИ

Периодот во којшто судот се занимава со тековни активности, односно кога нема поголеми отстапувања во секојдневната динамика, подразбира дека институцијата функционира под нормални услови. Тоа, сепак, не значи оти не постојат информации кои што судот би требало да ги дава на медиумите или, пак, дека новинарите нема да имаат интерес да известуваат за судот.

Прирачникот за комуникација на судовите со јавноста истакнува дека претседателот на судот е одговорен за сите прашања врзани за односи со јавноста и информирање од страна на судот. Исто така,

наведува дека канцеларијата за односи со јавноста е задолжена за обезбедување информации до сите страни вклучени во постапките. Со овие насоки, прирачникот поставува извесна рамка на дејствување кога се во прашање односите со јавноста, но за тоа да биде поефикасно, нужно е канцеларијата за односи со јавност, со поддршка од претседателот на судот, да изработи протокол врз основа на кој институцијата ќе функционира во услови кои се сметаат за нормални.

Овој протокол детално ќе го прикаже „животниот циклус“ на информациите, односно ќе појасни

кој е задолжен да ги обезбеди, кој има обврска да ги обработи, кој треба да ги срочи во текст, каква терминологија треба да се користи, кои дополнителни аудио, видео и фото-материјали би се вклучиле доколку постои можност, итн. Одобрувањето ќе дојде од претседателот на судот, подготовката на информацијата ја контролира портпаролот, меѓутоа, целиот процес треба да вклучи и други судски службеници, во зависност од областа што ја покриваат, со цел да се обезбеди информација што ќе ги покрие сите сегменти кои ќе им бидат потребни на медиумите.

По изготвувањето, протоколот треба да биде достапен на интерната мрежа на судот и без разлика дали сите службеници ќе бидат засегнати од неговото спроведување, треба да се

инсистира тие барем да го прочитаат, за да ја забележат важноста на силната организација при комуникацијата со јавноста. Во почетниот период по изготвувањето, треба да се спроведат и кратки обуки пред сите судски службеници. Поделени во помали групи, тие ќе имаат прилика да се запознаат со протоколот и да добијат објаснување за какви било дилеми. Откако протоколот ќе почне оперативно да се применува, нужно е едукацијата да продолжи, односно да се одржуваат повремени средби по ова прашање, според однапред зацртана динамика. Почитувањето на овој протокол треба да се биде внесено како подзаконски акт, со цел да се издигне неговото значење и да стане јасно дека придржувањето до протоколот е задолжително.

9.2 КРИЗНА СОСТОЈБА

Прирачникот за комуникација на судовите со јавноста ги препознава итните состојби како околност што бара поинаков пристап кон комуникацијата. Во Член 11 се наведува: „Итна состојба е специфичен, неочекуван и вонреден настан со кој е доведена во прашање надлежноста на судот, етичките права и професионализмот, со висок степен на неизвесност и закана за угледот и работата на судот. Итната состојба може да ја

намали довербата и да го загрози угледот на судот и неговата работа создавајќи сомнежи за постоење на злоупотреби и корупции упатени на сметка на судија или суд“. Документот прецизно ја нотира потребата за брзо демантирање неточни информации (со изнесување на точни информации) и остава простор за „друг проактивен начин на комуникација соодветен на ризикот по нарушувањето на угледот на судијата или судот“.

Овие насоки ја препознаваат суштината на комуницирањето во кризни услови, но нивниот обем и деталност не одговара на потенцијалот за наштетување што го поседуваат дури и најмалите ПР-кризи. И на овој план, како и во делот за функционирање при тековни активности, мора да се има проактивен пристап, односно судот однапред да работи на зајакнување на своите капацитети.

Кризите што можат да наштетат на угледот се секојдневие во денешната брза комуникација базирана на споделување информации од мобилните уреди, што значи дека подготвеноста и планирањето се најефективната тактика за овие негативни ситуации да се спречат или навремено да се работи на намалување на нивните влијанија. За таа цел, судот најпрво мора да изработи и протокол за дејствување во време на ПР-криза.

Освен што детално ќе објасни како судот и службениците ќе функционираат во ваква состојба, особена посветеност во овој протокол треба да се даде на периодот на подготовка. Спремноста може да се формулира врз база на специфичните

капацитети на судот, но во најмала мерка, таа треба да содржи повремени обуки за основите и препознавањето на кризите, вежби за симулација на кризни состојби, техники на постапување и одговарање, веќе напишани и одобрени изјави за брзо реагирање, итн.

Во денешната ера на споделување информации со екстремна брзина, често не е важно дали тоа што ја предизвикува кризата е вистинито. Пресудно може да биде со колкава брзина ќе се одговори на таа ситуација, односно во која фаза и страната на судот ќе се вклучи во медиумскиот циклус. И овој протокол мора да биде достапен за сите судски службеници и за нив да бидат организирани редовни обуки и вежби. На тој начин во самата култура на институцијата ќе се интегрира сфаќањето дека нејзиниот углед најдобро може да се заштити со препознавање на кризите и со навремена подготвеност за функционирање во потенцијално негативни околности. И овој протокол треба да биде регулиран со подзаконски акт, за да се истакне дека придржувањето до него не е избор на засегнатите, туку дека е задолжително.

10. ФОРМИ НА ОСТВАРУВАЊЕ КОМУНИКАЦИЈА

Пристапот којшто Основниот суд - Скопје 1 ќе го користи за да функционира во нормални и во кризни услови потребно е да се дефинира земајќи предвид сè што може да се смета за предност, слабост, можност и закана за институцијата. Без разлика што сето тоа ќе опфати, судот

ќе ја остварува комуникацијата преку однапред зацртани препорачани канали и користејќи избрани алатки. Тие се сметаат за стандардни во односите со јавноста, а и самите медиуми ги очекуваат како неизбежни во современата размена на информации.

10.1 ПРЕПОРАЧАНИ КАНАЛИ

При остварувањето комуникација со јавноста, Основниот суд - Скопје 1 треба да користи неколку препорачани канали со кои што на соодветен начин ќе допре до различните целни групи во општеството. Иако може да се очекува дека наведените канали

на подолг рок нема да се менуваат, судот треба да биде подготвен за адаптација на оваа листа, и особено, да биде спремен, интензитетот со којшто одреден канал го користи, да одговара на своите и на потребите на јавноста.

10.1.1 ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦА

Носечкиот дел од комуникацијата со јавноста, Основниот суд - Скопје 1, како и досега, треба да ја води преку интернет-страницата. Како што моментно е поставен, во рамки на порталот sud.mk, каде што се сместени и останатите судови, вебсајтот има одредени

слабости кои што можат негативно да се одразат врз перцепцијата за транспарентност на судот.

Тоа што е позитивно за судството на генерално ниво - централизираноста на информациите - е минус за

засебните судови, вклучително и за Основниот суд - Скопје 1. Исто така, ставањето во преден план на опцијата за пребарување пресуди е плус за впечатокот на целото судство, но во заднина ги турка сите останати алатки кои што помагаат при отвореноста.

Конкретно, соопштенијата и сите други идни потенцијални информации од судот бараат неколку кликови за да се пронајдат, што во најголема мерка ќе резултира со откажување од заинтересираните страни. Олеснување е што до страницата на Основен суд - Скопје 1 се стигнува и со доменот osskorje1.mk и што тој се појавува на пребарување

на прелистувачи. Ако може да се очекува дека новинарите би биле запознаени со овој факт, за претпоставување е оти тој не стигнал до мнозинството од пошироката јавност.

Придонес кон отвореноста ќе се даде доколку се изнајде начин овие слабости да се коригираат, за што може во прилог да оди и интересот на Владата која што подготви предлог-стратегија за информатичко-комуникациската технологија во правосудството. Исто така, позитивно ќе влијае и проширувањето на канцеларијата за односи со јавност со техничар којшто би реагирал на сите идни недоследности на веб-страницата.

10.1.2 ПОСТЕРИ, ЛЕТОЦИ И БРОШУРИ

Покриеноста на државата со интернет-врска е на високо ниво, бројот на веб-корисници, исто така, е огромен и секојдневно се зголемува, меѓутоа, одреден дел од популацијата, сè уште не употребува или ретко обезбедува информации на онлајн-локации. За таа цел, печатените форми на комуникација треба и во иднина да се практикуваат за секој сегмент што би донел поголем степен на транспарентност.

Административните прашања кои што граѓаните ги завршуваат во

судот и кои што создаваат поголема фреквенција на посетители во објектот, треба да се комуницираат со печатени материјали кои што ќе помогнат за полесно да се комплетираат наведените обврски. Во поглед на овие теми, се препорачува печатење постери во поголем формат каде што видливо ќе бидат истакнати правата на граѓаните, обврските на судот и судските службеници, потоа ќе содржат упатства за уплати, начини на плаќање и ќе опфаќаат голем број други прашања со кои ќе биде олеснето завршувањето на

обврските од страна на граѓаните, а со тоа ќе се унапреди отвореноста. Постерите треба да се постават на видно место, на локација каде што најчесто се очекува да се движат граѓаните, а нивната содржина да се надополнува доколку за тоа се појави потреба.

Летоците и брошурите е препорачливо да се користат во однос на други теми, како одредени проекти во кои што е

вклучен Основниот суд - Скопје 1, законски решенија што се смета дека треба да бидат понагласено искомунцирани, настани, средби и други активности за кои е потребна побрза комуникација. Со летоци и брошури може да се пренесуваат и известувања за кои што граѓаните, како и другите посетители на судот често поставуваат прашања, но и за теми за кои што постои проценка дека информираноста не е на задоволително ниво.

10.1.3 СОЦИЈАЛНИ МРЕЖИ

Употребата на социјалните мрежи во земјата е на исклучително високо ниво, со очекувања дека тоа само ќе се зголемува, што значи дека културата на информирање на граѓаните во голема мера се потпира токму на овој тип веб-комуникација. Судскиот деловник, од друга страна, нема одредби за тоа дали е дозволено, забрането, препорачливо или несоодветно за користење на овие мрежи, но има институции, како Јавното обвинителство за гонење на кривични дела поврзани и кои произлегуваат од содржината на незаконското следење на комуникациите (СЈО) кое што ги користи за односи со јавноста. Практиката, пак, на глобално и на регионално ниво е различна, востановени принципи тешко е да се лоцираат иако може да се заклучи оти во поголем број земји користењето на социјални мрежи од судовите е или јасно

дефинирано или недозволено. Општо гледано, заедничката цел на социјалните мрежи е да го максимизираат пристапот на корисниците и можноста самите да објавуваат содржини користејќи различен пристап. Моментно, социјалните мрежи ги опфаќаат следниве форми: друштвено и професионално вмрежување (Facebook и LinkedIn), блогирање, микро-блогирање (Twitter), енциклопедии (Wiki), како и споделување фотографии (Instagram) и видео (YouTube). Социјалните мрежи на судството му даваат можност да стапи во комуникација со јавноста на начини што промовираат транспарентност, интерактивност и соработка. Европската мрежа на судски совети, пак, во извештајот Justice, Society and the Media 2011-2012 истакнува дека социјалните мрежи и судовите суштински се разликуваат:

1. Социјалните мрежи се децентрализирани и повеќенасочни, а судовите се институционални и еднонасочни
2. Социјалните мрежи се лични и интимни, а судовите се авторитативни и независни
3. Социјалните мрежи се мултимедијални, вклучуваат видео, фотографии, звук и текст, а судовите во голема мерка се текстуални

Во одредени земји, како Данска, Норвешка, Литванија и Шпанија, судовите користат социјални мрежи. Окружниот суд на Осло употребуваше Facebook и Twitter за ги информира интернационалните медиуми за терористичкиот напад во главниот град на Норвешка. Судската администрација на оваа земја ги употребува социјалните мрежи за да споделува вести, соопштенија, практични информации за процеси од медиумски интерес, но и за да постави фотографии со кои што новинарите ќе можат да ги илустрираат своите објави, како и фотографии од повремени интервјуа на судиите и на судските службеници.

На приватно ниво, користењето на социјалните мрежи е многу распространето во повеќето земји. Споделувањето приватни содржини на социјалните мрежи не би можело да им се забрани на судиите и на судските службеници бидејќи со тоа ќе им се наруши слободата на говор. Значајната улога на судиите и на другиот судски персонал, сепак, нагласува оти е потребно да постојат извесни ограничувања во однос на тоа што би се споделувало.

Имајќи го ова предвид, Основниот суд - Скопје 1 може да користи социјални мрежи, но тоа не треба да се случи пред да се изработи детален кодекс за нивната употреба, што ќе подразбира и дефинирање на таргет-групи и цели за секоја од засебните платформи. Исто така, овој документ мора да одреди како ќе се следат мрежите и чија ќе биде таа одговорност. Освен тоа, кодексот треба ги идентификува начините за проактивно користење социјалните канали.

Под ова би се подразбирало каква содржина ќе се споделува, типови на видео, фотографии, линкови и текстови, а што и да се одлучи на овој план, мора да станува збор за комуникација што ќе едуцира, ќе внесе дополнителна вредност и ќе овозможи граѓаните да се чувствуваат вклучени. Во истиот кодекс не смее да биде изоставен и сегмент за приватната употреба на судиите и на социјалните мрежи. Тоа би биле информативни насоки за тоа што би можело лично да споделуваат без да го нарушат угледот на судот. Притоа, потребно е да се одредат и вообичаени дисциплински постапки за случаите кога овие правила би биле прекршени.

10.2 ИЗБРАНИ АЛАТКИ

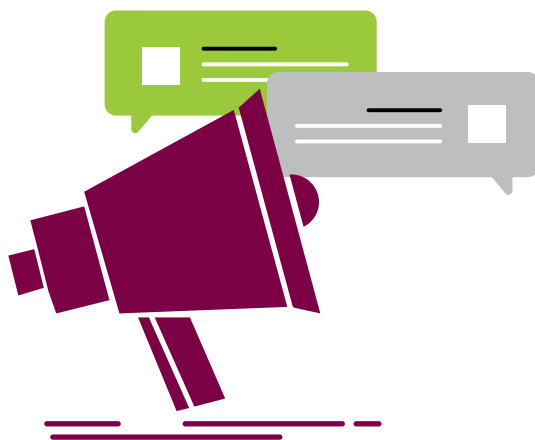
На каналите што е препорачливо да се користат при комуникација со јавноста, Основниот суд - Скопје 1 треба да ги дефинира и алатките со кои што ќе ги пласира информациите. Дел од нив веќе се користат од страна на судот и тој е поинтензивно активен во споредба со останатите, но кога ќе се изработува протоколот за

функционирање во нормални и во кризни услови, нужно е да се прецизира тонот, стилот и пристапот при подготовката. Оваа стратегија дава предлог за одреден број алатки кои што ќе се користат во најголема мерка, како и одредува насоки како тие да се искористуваат.

10.2.1 СООПШТЕНИЈА

Во досегашната практика, **Основниот суд - Скопје 1** ги користи соопштенијата за медиумите како најчеста алатка за комуникација со новинарите. Во нив се содржани сите потребни информации, напишани се на јазик што е разбирлив и со тој пристап треба да се продолжи и во иднина. Досега поводот за испраќање на соопштенијата биле реакции на одредени ситуации во текот на

процесите или покани за брифинзи. Препорачливо е во иднина поводот за овие текстови да се прошири и со редовни информации за предмети од интерес на јавноста со цел судот да не се потпира само на реагирање туку и проактивно да ја води комуникацијата. Ова е подобар пристап бидејќи реакциите се дефанзивни, а тоа често може да се интерпретира како затвореност.

10.2.2 ИНТЕРВЈУА

При кратка анализа на медиумите може да се заклучи дека, во голема мерка, интервјуата ретко се користат од најголем дел од судиите во земјата. На овој план, Основниот суд - Скопје 1 прави одреден исчекор во споредба со останатите судови, но постои значителен простор за подобрување. Јасно е дека судиите се ограничени во поглед на тоа што смеат јавно да комуницираат, но судскиот деловник дозволува искажување мислења по важни општествени прашања со нагласување дека станува збор за сопствен став.

Во рамки на протоколот за функционирање во нормални и кризни услови, потребно е да се одредат теми, прашања или области за кои е препорачливо да се разговара, како и да се истакне кој конкретно би можел да се појавува во овие интервјуа. Нивната фреквентност не мора да биде висока, но тоа што јавноста ќе има прилика да ги види и да ги слушне судиите како искажуваат ставови за битни прашања, ќе придонесе за унапредување на отвореноста.

10.2.3 ИЗЈАВИ

За разлика од интервјуата, кои најчесто имаат подолга форма и можат да опфатат повеќе теми и прашања во еден разговор, изјавите генерално се однесуваат на еден настан, активност или во случајот со Основниот суд - Скопје 1, конкретен судски процес. По ова прашање, несомнено е дека не би можело во детали да се коментираат предмети, меѓутоа, во ситуации за кои што ќе се процени дека судот ќе има корист

од лично претставување, треба да се дозволи претседателот на судот или портпаролот да дадат изјава. Таа не мора да биде полна со специфики, ниту со информации што и минимално би наштетиле на предметот или угледот на судот, но со самото тоа што ќе биде директно претставена од личност, јавноста ќе добие слика дека институцијата самата има потреба за комуникација со граѓаните.

10.2.4 ДЕБАТИ

Соочувањето различни ставови, кое што често може да вклучува и размена на мислења со жесток интензитет, ги прави дебатите особено атрактивни за гледање од страна на пошироката јавност. Учесниците во овие дискусии во многу случаи успешно го подобруваат сопствениот имиџ или сликата за организацијата на која што припаѓаат, со тоа што ќе настапат користејќи аргументи, смирен тон на изразување и позитивно ќе реагираат на каков било вид провокации. Во поглед на содржината, во земјата телевизиските дебати најфреквентно ја покриваат

политиката, но се организираат и такви што обработуваат други општествени теми. Имајќи го сето ова предвид, тесен е просторот во којшто би можеле да се вклучат претставници на судот, но во случај на дебати што би ја засегале судската власт, позитивно би било доколку учествува судски претставник. На тој начин ОСС1 ќе демонстрира дека не е резервиран кон соочување со спротивставените страни и ќе се претстави како институција подготвена да ги ислуша и да ги примени забелешките доколку се заклучи дека тие ќе донесат подобрување.

10.2.5 ГОВОРИ

Јавните излагања се добра прилика за изнесување обмислени и издржани ставови во релативно контролирана средина пред поголем број луѓе. Кога се во прашање теми што би биле од интерес за Основниот суд - Скопје 1 и општо, за судската власт, просторот за изразување има ограничувања, меѓутоа, говорите треба да се вклучат во активностите за унапредување на транспарентноста. Претседателот на судот или евентуално одредени негови службеници, можат да ги споделат своите искуства пред организации поврзани со

правосудството, на конференции чија тема се реформите во оваа област, на работилници со едукативна цел наменети за ученици, студенти или за општа јавност, како и на други настани или собири за кои што ќе се процени претставник на судот ќе може да даде значаен придонес кон дискусијата. Овие говори потоа би можеле да се поставуваат на интернет-страницата на судот, да го прикажат како отворена институција и да послужат како образовна содржина за пошироката популација.

10.2.6 БРИФИНЗИ

Ригидноста и формалноста со која што најчесто се карактеризира работата на судовите, што е и разбирливо, бидејќи таа се базира на строго дефинирани законски акти, не оставаат широк простор за отворена комуникација меѓу судските институции и медиумите. Брифинзите, како средби со полуформална природа, се мошне практична форма за премостување на наведените

лимити на судско функционирање. Особено охрабрувачки е фактот дека Основниот суд - Скопје 1 редовно одржува вакви брифинзи со новинарите, затоа што со нив на директен начин ја демонстрира посветеноста на транспарентноста. Со оваа практика треба да се продолжи, а дополнително, ОСС1 може овие искуства да ги сподели и со другите сегменти од правосудството.

11. ПРЕПОРАКИ ЗА ИНТЕРНО СПРОВЕДУВАЊЕ

Оваа стратегија има за цел да ја унапреди транспарентноста на Основниот суд - Скопје 1 преку јавната комуникација, што подразбира доминантен фокус на надворешното информирање, но ефективно спроведување на овој документ зависи и од ангажираноста на интерно ниво

во целата институција. Повеќето од поглавјата во оваа стратегија содржат и насоки за внатрешно учество, но дополнително се препорачува спроведување на три конкретни активности на кои што понатаму и други би можеле да се прошират и надоврзат.

11.1 ПРЕЗЕНТАЦИЈА ПРЕД СЛУЖБЕНИЦИТЕ

Со цел отвореноста да се прикаже и на интерно ниво, се препорачува оваа стратегијата детално да се презентира и пред судските службеници од сите сегменти на институцијата. За да се постигне што поголема ефикасност, презентацијата треба да се изведе пред помали групи службеници, на кои директно би им се одговорило

на сите потенцијални дилеми, а на крајот би добиле и сублимат со најважните сегменти од стратегијата, како и документи што ќе произлезат од неа, како протоколите за функционирање во нормални и кризни услови и засебната стратегија за однесување на социјални мрежи.

11.2 НЕДЕЛЕН БИЛТЕН

Информираноста за стратегијата би почнала со нејзината презентација, би продолжила и на индивидуално ниво, затоа што документот ќе биде достапен за сите да ги прегледуваат, но дополнително е препорачливо да се изработува и неделен билтен. Подготвен од проширената канцеларија за односи во јавност, овој news-letter ќе пристигнува на е-маил адресите на службениците и ќе содржи известувања за случувања

во Основниот суд - Скопје 1, за новини во правосудството, за глобални и регионални искуства од оваа област, како и за сè друго со кое што би можело да се прошири знаењето на службениците. Со овој билтен, исто така, треба и редовно да се потсетува на насоките и на обврските што вработените во судот го имаат во поглед на отвореноста, но и по други прашања што влијаат врз градењето доверба во него.

11.2 МЕДИУМСКИ РАБОТИЛНИЦИ

Во сегментот што се однесува на претседателот на судот, портпаролот и на канцеларијата за односи со јавност, стратегијата препорачува одржување обуки за јавни настапи и за кризен менаџмент, но слични работилници треба да бидат организирани и за другите судски службеници. Иако тие директно не комуницираат со новинарите или не би давале изјави, потребно е да добијат одреден степен на едукација за функционирањето

на медиумите со цел и со своето однесување да влијаат врз унапредување на целосната слика на судот во поглед на транспареноста. Овие работилници би биле информативни, би укажале како функционира медиумскиот пазар во државата, на што треба да се внимава, како да се следи и анализира циклусот на вести и сè останато што ќе придонесе за попрецизна и поизразена комуникативност без притоа да се наштети на судскиот углед.

12. ЗАКЛУЧОЦИ

Основниот суд - Скопје 1

демонстрира поголема ангажираност и посветеност по прашањето на транспарентноста во споредба со останатите судови, но има простор за понатамошни чекори за подобрување. За позитивни придвижувања на овој план потребна е вклученоста и на низа други сегменти од извршната и од законодавната власт, но и судот може да даде придонес кон остварување поголема отвореност.

За таа цел, од оваа стратегија можат да се извлечат следните заклучоци:

1. Според еден од последните извештаи на Европската радиодифузна унија (ЕБУ), базиран на „Еуробарометар 88“, довербата во медиумите кај граѓаните на државата е меѓу најниските во Европа.

2. Политичката и институционална криза изминативе години ги истакна сите слабости и недостатоци на уставниот и политичкиот систем во земјата. На површина беа исфрлени напластените проблеми во судството кои ја потврдија постоечката негативна перцепција. Независноста е централен проблем.

3. Врз основа на забелешките наведени во повеќе извештаи и пред сè, поради потребата од задоволување на итните реформски приоритети истакнати од Европската комисија, Министерството за правда изработи „Стратегија за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017-2022 година“.

4. Општиот став и однос кон транспарентноста во сите сегменти од нашето општество не е на ниво соодветно на модерните текови и на очекувањата на граѓаните, но има позитивни придвижувања. Таков пример е изработката на прирачникот за комуникација на судовите со јавноста.

5. Прирачникот соодветно ги лоцира потребите и дава насоки за дејствување, но најголемата слабост на овој документ е што е премногу општ, односно не ги дефинира прецизните чекори, постапки и сè останато што судовите треба конкретно да го превземат за комуникацијата со јавноста да биде поефикасна, а на тој начин и да се зајакне транспарентноста.

6. Врз основа на ситуационската анализа, на искуствата од регионот и од светот, како и на база на информациите содржани во низа публикации и извештаи од релевантни организации и институции, се препорачуваат следните активности:

- Отворање канцеларија за судски репортери
- Усвојување протокол за судско известување
- Проширување на тимот за односи со јавност
- Снимање и пренос од судските предмети
- Тренинзи за медиумски настап и за кризен менаџмент
- Денови на отворено судство
- Годишна тркалезна маса „Медиумите и судството“

7. Оваа стратегија ја третира транспарентноста како процес, односно нема за цел индивидуално да ги реши сите системски проблеми со кои Основниот суд - Скопје 1, но и другите судови се соочуваат.

Резултат од овој процес на реализација на стратегијата, освен подолу споменатите активности, се очекува да бидат и низа придружни документи, како:

- Прирачник за судско известување
- Протокол за функционирање во нормални и во кризни услови
- Кодекс за однесување на социјалните мрежи

8. Првиот од овие документи би бил наменет за медиумите, додека останатите два се однесуваат на вработените во судовите. Овие документи треба да бидат наведени во актите со кои што законски се регулира судството. Целта на ова е да се истакне оти нивното почитување е задолжително.

13. БИБЛИОГРАФИЈА И ЛИНКОВИ

1. The Bangalore Principles of Judicial Conduct

https://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf

2. Angel Gurría, OECD Secretary-General: Openness and Transparency - Pillars for Democracy, Trust and Progress

<http://www.oecd.org/fr/etatsunis/opennessandtransparency-pillarsfordemocracystandprogress.htm>

3. Anoeska Buijze: The Principle of Transparency in EU Law, 2013

<https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/269787>

4. Justice Oliver Wendell Holmes: CHARLES COWLEY vs. ROYAL M. PULSIFER & others., 1884

<http://masscases.com/cases/sjc/137/137mass392.html>

5. Burkart Holzner, Leslie Holzner: Transparency in Global Change: The Vanguard of the Open Society, стр.8, 2005

<https://www.upress.pitt.edu/htmlSourceFiles/pdfs/9780822958956exr.pdf>

6. The former Yugoslav Republic of Macedonia: Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues, 2017

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2017.09.14_seg_report_on_systemic_rol_issues_for_publication.pdf

7. Анализа на пазарот на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги за 2017 година

<https://bit.ly/2p2hBdM>

8. Граѓаните и новинарите за професионалноста во медиумите, стр.5, 2017

https://www.ihr.org.mk/uploads/Profesionalnost%20vo%20mediumite_MK_WEB%20.pdf

9. Freedom in the World 2017

<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/macedonia>

10. European Commission: The former Yugoslav Republic of Macedonia 2018 Report

<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-report.pdf>

11. Standard Eurobarometer 88, 2017

<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/81142>

12. How Teens In The Balkans Are Duping Trump Supporters With Fake News, buzzfeed.com, 2016

<https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/how-macedonia-became-a-global-hub-for-pro-trump-misinfo>

13. Social Media and Fake News in the 2016 Election, Hunt Allcott and Matthew Gentzkow

<https://web.stanford.edu/~gentzkow/research/fakenews.pdf>

14. ЗНМ: Повик за почитување основни правила за професионална работа

<http://znm.org.mk/%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B-D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%B7%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8-D-1%98%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B0%D1%82-%D0%BF/>

15. Реформа на судството: Промени без реформи?, стр. 3, 2018

http://www.kas.de/wf/doc/kas_24983-1442-61-30.pdf?180219163317

16. Standard Eurobarometer 87, 2017

<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/79118>

17. Основните граѓански и политички права и слободи, 2014

http://www.mhc.org.mk/system/uploads/redactor_assets/documents/731/Anal-

ysis_-_Final.pdf

18. Судски деловник, 2013

19. Транспарентност и отвореност: Осовременување на судскиот систем, 2017

http://www.merc.org.mk/Files/Write/00001/Files/Network23/studies/Sudska-transparentnost_brief_Mreza23.PDF

20. Kotler, Philip; Armstrong, Gary; Marketing: An Introduction; 2005

21. Наумовска, Нада; Даниловска, Данче; Отвореност на судските органи во регионот и во земјата, 2017

<https://bit.ly/2pyg3Z5>

22. Urgent Reform Priorities For The Former Yugoslav Republic Of Macedonia, 2015

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_en.pdf

23. Стратегија за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017-2022 година

<http://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/2017-2022.pdf>

24. Унапредување на транспарентноста во судството, дебата, 2017

<http://www.merc.org.mk/aktivnost/19/unapreduvanje-na-transparentos-ta-na-sudstvoto-vo-rm>

25. Прирачник за комуникација на судовите со јавноста, 2016

<https://bit.ly/2Ij9PoJ>

26. Консултативен настан во организација на Судски совет, 2016

<https://www.akademik.mk/vo-imeto-na-gragjanite-pravichnost-no-i-transparentnost/>

27. 5-та Регионална работилница на здружението на судиите, 2018

<https://bit.ly/2IdDorz>

28. Закон за кривична постапка, 2010

http://jorm.gov.mk/wp-content/uploads/2016/03/Zakon_za_Krivicna_postapka_150_18112010-2.pdf

29. Justice, Society and the Media; European Network of Councils for the Judiciary; 2012

https://www.encj.eu/images/stories/pdf/GA/Dublin/encj_report_justice_society_media_def.pdf

30. Davenport, Debra; The 3 Most Effective Crisis Communication Strategies

<https://online.purdue.edu/comm/masters-in-communication/resources/effective-crisis-communication-strategies>

